

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ORTA ÖĞRETİM PROJESİ

HARİTA-TAPU KADASTRO

**KİŞİ VE AİLE HUKUKU
380H00014**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1.KİŞİLER HUKUKU	3
1.1. Kişinin Tanımı	3
1.2. Gerçek Kişiler	4
1.2.1. Kişiliğin Korunması.....	5
1.2.2. Kişiliğin Başlangıcı	5
1.2.3. Kişilerin Ehliyeti.....	6
1.2.4. Kişiliğin Sona Ermesi	9
1.3. Tüzel Kişiler.....	10
1.3.1. Tüzel Kişilerle Gerçek Kişilerin Karşılaştırılması.....	10
1.3.2. Tüzel Kişilerin Ayrımı.....	10
1.3.3. Tüzel Kişilerde Kişiliğin Başlangıcı.....	11
1.3.4.. Tüzel Kişilerde Medeni Haklardan Yararlanma (Hak) Ehliyeti	11
1.3.5. Tüzel Kişilerde Medeni Hakların Kullanma (Fiil) Ehliyeti	12
1.3.6. Tüzel Kişiliğin Sona Ermesi	12
1.4. Dernekler.....	13
1.4.1. Derneğin Tanımı	13
1.4.2. Derneğin Kuruluşu.....	13
1.4.3. Derneğe Üyelik.....	15
1.4.4. Derneğin Organları	16
1.5. Vakıflar	17
1.5.1. Vakfın Tanımı.....	17
1.5.2. Vakfın Kuruluşu	18
1.5.3. Vakfın Organları	21
1.5.4. Vakfın Unsurları	21
1.6. İkametgâh.....	22
1.6.1. İkametgâh Kavramı ve Önemi.....	22
1.6.2. İkametgâha İlişkin İlkeler	22
1.6.3. İkametgâh Çeşitleri	23
UYGULAMA FAALİYETİ	25
ÖLÇME DEĞERLENDİRME.....	27
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	28
2. AİLE HUKUKU	28
2.1. Nişanlılık.....	29
2.2. Evlenme	30
2.2.1. Evlenme Koşulları	30
2.2.2. Evlenme Engelleri	33
2.3. Boşanma ve Boşanma Nedenleri	34
2.3.1. Zina.....	35
2.3.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış	35
2.3.3. Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme	36
2.3.4. Terk.....	36
2.3.5. Akıl Hastalığı.....	37

2.3.6. Evlilik Birliğinin Sağlanamaması	38
2.4. Hısımlık.....	38
2.4.1. Kan Hısımlığı	39
2.4.2. Evlenmeden Doğan Hısımlık (Sıhrî Hısımlık)	39
2.4.3. Evlat Edinmeden Doğan Hısımlık	40
2.5. Velayet	40
2.5.1. Velayetin Niteliği ve Kapsamı.....	41
2.5.2. Velayetin Kullanılması	42
2.5.3. Çocuğun Korunması	42
2.6. Vesayet.....	43
2.6.1. Vesayeti Gerektiren Durumlar.....	44
2.6.2. Vasinin Tayini	45
2.6.3. Vasinin Görevleri	46
2.6.4. Vesayet Dairelerinin Görevleri.....	46
2.6.5. Vesayetin Sona Ermesi	47
2.7. Kayyumluk ve Kanuni Müşavirlik.....	48
UYGULAMA FAALİYETİ	50
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	52
MODÜL DEĞERLENDİRME	55
CEVAP ANAHTARLARI.....	56
KAYNAKÇA	58

AÇIKLAMALAR

KOD	380H00014
ALAN	Harita-Tapu-Kadastro
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Kişi ve Aile Hukuku
MODÜLÜN TANIMI	Medeni Kanun'daki Kişi ve Aile Hukuku'na uygun düşünme ve davranma becerisi kazandıracak öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Ön koşul yoktur.
YETERLİK	Kişi ve aile hukukunu incelemek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç: Medeni Kanun'daki Kişi ve Aile Hukuku'na uygun düşünüp davranabileceksiniz. Amaçlar: 1. Türk Medeni Kanunu'na göre kişiler hukukunun gerektirdiği esasları kavrayabileceksiniz. 2. Türk Medeni Kanunu'na göre Aile Hukuku'nun öngördüğü esasları kavrayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf ortamı, kütüphane, bilgi teknolojileri ortamı Donanım: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kişi ve Aile Hukuku ile ilgili düzenlenmiş CD'ler, internet, broşür, gazete, dergi, resimler, kitaplar, yansıtıcı (projeksiyon), örnek olay incelemeleri
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Mesleğimiz, taşınmaz malların sınırlarını arazi ve harita üzerinde belirleyerek hukuki durumlarını tespit etmek ve işlemlerin kesinleşmesi sonucunda Türk Medeni Kanunu ile öngörülen tapu siciline tescil ederek hak sahiplerine tapu belgelerini verme işleminin bir bütünüdür. Bu anlamda, hukuk mesleğimizin kaçınılmaz olarak en temel unsurudur.

Şehirleşmenin en temel özelliklerinden biri de ortak yaşama zorunluluğudur. Evimizde veya iş yerimizde komşularımızla çok güzel bir ilişki yürüterek komşuluğun keyfini çıkarabiliriz. Ama bunun yanında çatışma noktalarının çok fazla olduğu da bilinen bir gerçektir. Bir parçası olduğumuz mülkün yönetimi, bakımı, ortak alanların kullanımı gibi pek çok konu bir çatışma nedeni olabilmekte ve bununla ilgili sorunlar mahkemelere taşınmaktadır.

Kişilerin birbirlerine karşı sahip oldukları haklar vardır. Toplumsal yaşantının ortaya çıkardığı ve bireyler arasında oluşan ilişkiler çok çeşitli görünümde olduğu için, bunlarda farklı biçimlerde ortaya çıkar.

"Mülkiyet hakkı" gibi, üzerinde sahibine bir tür egemenlik durumu yaratan ve herkese karşı ileri sürülebilen yetkiler söz konusudur. "Velayet" veya "vesayet" gibi, genellikle aile içi yetkilerden doğan başkasının kişiliği üzerindeki haklar da mevcuttur. Ayrıca bireyin kişilik hakları da vardır.

Mesleğimiz gereği, kişilerin her türlü hukuki durumlarını gerektiği yerde dikkate almak durumundayız. Bu nedenle elinizdeki modül kişi ve aile hukukunun temel esaslarının öğretilmesine yöneliktir. Bu modül ile kişi ve aile hukukunun temel kavramlarını ve kurallarını öğreneceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Türk Medeni Kanunu'na göre kişiler hukukunun gerektirdiği esasları kavrayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizdeki dernek veya vakıflara giderek ne tür faaliyet yaptıklarını ve dernek veya vakfın hangi durumlarda, bir insanmış gibi davranabileceğini araştırınız. Daha sonra edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.KİŞİLER HUKUKU

Medeni hukuk dalı olarak kişiler hukuku, Medeni Kanun'un birinci kitabında düzenlenmiştir.

Kişi, hukukun temelini teşkil eder. Zira hukuk, şahıslar arasındaki ilişkileri düzenleyen maddi müeyyideli kuralların bütünüdür.

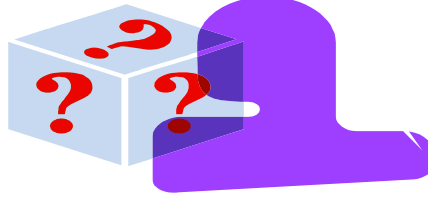
Kişi kavramı hukuki bir kavramdır. Hukukta, gerçek kişilerden başka, insan toplulukları ve mal toplulukları da kişi kabul edilir.

Hukukun ilk tespit etmesi gereken husus hak öznesinin kim olacağı konusudur. Hukukun merkezi ve varlık nedeni olan hak öznesinin kim olduğu belirlenmeden haklardan, yükümlülüklerden ve hukuki işlemlerden bahsetmenin olanağı yoktur. Kişiyi soyut bir şekilde ele alıp inceleyen kişiler hukuku, diğer hukuki ilişkilerin yani aile hukukunun, miras hukukunun ve eşya hukukunun temelini teşkil eder.

1.1. Kişinin Tanımı

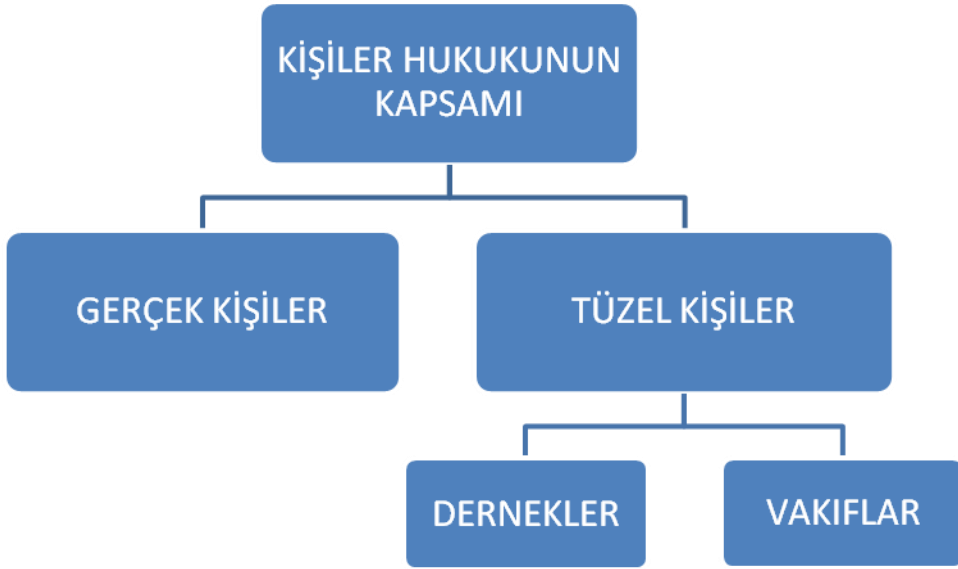
Hak sahibine hukuk dilinde kişi denir. Daha açık bir ifadeyle, hak ehliyetine sahip yani hak ve borçlara sahip olabilen varlıklara kişi denilmektedir.

Kişiler, hukuk kuralının tanıdığı yetkilerden yararlanan, yüklediği yükümlülüklerden sorumlu olan varlıklardır.

Resim 1.1: Kişi ve hukuk

Kişilik kavramı ise, fiil ehliyetini, kişilik haklarını ve kişisel durumları da içine alır. Kişiler, gerçek ve tüzel kişiler olarak ikiye ayrılmıştır. İnsanlar gerçek kişileri, belirli amaçlarla bir araya gelen şahıslardan veya belirli amaca özgülünen mal topluluğundan oluşan ve kendilerine o topluluktan bağımsız olarak kişilik tanınan mal ya da şahıs toplulukları da tüzel kişileri oluşturmaktadır.

Grafik 1.1: Kişiler hukukunun kapsamı

1.2. Gerçek Kişiler

Gerçek kişiler insanlardır. Gerçek kişilik tam ve sağ doğmakla başlar. Ölüm veya ölüm yerine geçen hukuki hâllerin gerçekleşmesi ile sona erer. Hukuk düzeni insanlara kişilik tanımıştır. Modern hukuk düzenlerinde insanlar, hak ve borçlara ehil olabilen, yani kişilik tanınmış varlıklardır.

1.2.1. Kişiliğin Korunması

Hukuk düzeni kişilere sadece hak ve borç sahibi olabilme yeteneğini tanımamakta onlara, bu kişiliği oluşturan esas değerlere karşı yönelmiş saldırılara karşı kendini koruma hakkını da tanımaktadır.

Bir kişinin özellikleri, hak ve fiil ehliyeti hürriyeti, bedeni ve manevi varlıkları onun kişiliğini meydana getirir. Kişilik, insanın insan olması dolayısıyla ayrılmaz bir biçimde sahip olduğu hakları içerir. Bunlar, para ile ölçülemeyen, devredilemeyen ve mirasçıya geçmeyen mutlak haklardır.

Kişilik hakkının belirleyici özelliği, bu kişiliğe tecavüz edilmemesini istemek yetkisidir. Kişiliğin korunmasını isteme hakkı sadece gerçek kişilere tanınmış bir hak olmayıp, tüzel kişilerin de yararlanacağı bir haktır.

Kişinin maddi, manevi ve iktisadi varlıkları üzerindeki haklarının başkalarının müdahalesine karşı korunması gerekmektedir. Buna dış koruma da denilmektedir. Kişiliğin korunmasına dair hususlar sadece Medeni Kanun’da değil, Anayasa ve Ceza Kanunu’nda da vardır.

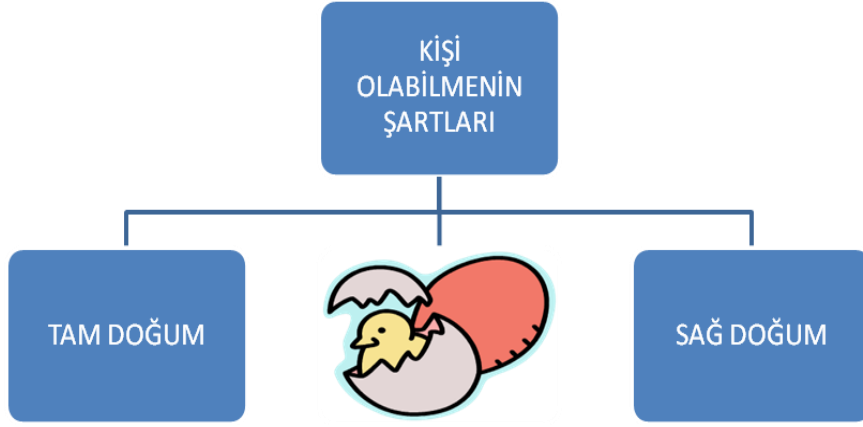
Resim 1.2: Kişiliğin korunması

1.2.2. Kişiliğin Başlangıcı

Kişilik kişi haklarına göre daha geniş bir kavramdır. Yalnız hak ehliyetini değil, fiil ehliyeti, şahsi hâl ve şahsiyet haklarını da içermektedir.

Kişilik, çocuğun tam ve sağ olarak doğması ile başlar. Tam doğum, çocuğun ana bedeninden tümüyle ayrılması ve sağ doğum ise, çocuğun ana bedeninden sağ olarak ayrılması ve ayrıldıktan sonra bir an da olsa yaşamış olması anlamına gelir.

Ana karnında, doğuma yönelik gelişme sürecinde bulunan dölüte, “cenin” adı verilir. Medeni Kanun, çocuğun hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde edeceğini belirtmiştir. Bu düzenleme ile aslında cenine kişilik tanınmış olmayıp ceninin ilerdeki haklarını ve çıkarlarını koruma amacı güdülmektedir.

Grafik 1.2: Kişi olabilmenin şartları

1.2.3. Kişilerin Ehliyeti

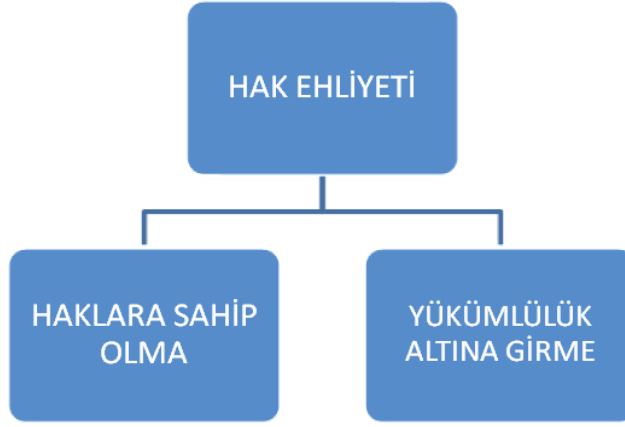
Hukuk sistemimizde ehliyet müessesesi Medeni Kanun’da düzenlenmiştir. Bu bakımdan ehliyetin ya da kanuni ehliyetin ne olduğu konusunda Medeni Kanun’a başvurmak gerekmektedir.

Medeni Kanun’da gerçek kişiler yönünden iki türlü ehliyet söz konusudur. Bunlardan birincisi medeni haklardan yararlanma ehliyeti biçiminde ifade edilen haklara ve borçlara sahip olma ehliyetidir. İkincisi ise hakları kullanma ile borçlardan ve eylemleriyle verdiği zararlardan sorumlu olma ehliyetidir. Buna eylem yeteneği, medeni hakları kullanma ehliyeti ya da kanuni ehliyet denir.

1.2.3.1. Kişilerin Hak Ehliyeti

Hak ehliyeti, haklara ve borçlara sahip olabilme yeteneğidir. Medeni Kanun’da, her insanın hak ehliyetinin olduğu, bütün insanların hukuk düzeninin sınırları içinde hak edinmede ve borç altına girmede eşit durumda olduğu belirtilmektedir.

İnsanlar, kişi olmaları nedeniyle hak ehliyetine sahiptir. Bu yeteneğe sahip olabilmek için, kişilerin herhangi bir işlem yapmaları ya da eylemde bulunmaları gerekmez.

Grafik 1.3: Kişilerin hak ehliyeti

Eşitlik ilkesi gereğince, hak ehliyetine sahip olma bakımından kural olarak kişiler arasında hiçbir fark gözetilmez.

Hak ehliyetini sınırlayan bazı hükümler vardır ve başlıca şu sebeplere dayanır:

Yaş: Örneğin, derneğe üye olmak için 18 yaşını doldurmuş olmak gerekir.

Cinsiyet: Örneğin, evlenme hakkına sahip olma yaşı erkekler ve kadınlar için farklıdır.

Yabancılık: Yabancı hukukun uygulanması da kişiler arasında farklılık yaratabilir. Ayrıca yabancıların taşınmaz mülkiyeti kazanmaları, özel bazı kayıt ve şartlara bağlıdır.

Nesep: Evlilik içinde doğan çocuk doğumda babalarına nesep bağıyla bağlanırken, evlilik dışında doğan çocuklarla babaları arasında evlilik dışı nesep bağı, tanıma veya mahkeme kararı ile kurulur.

Temyiz kudretine (akla uygun hareket etme) sahip bulunmayanların durumu: Bu kişilerin eylemleri hukuki sonuç doğurmaz, yaptıkları hukuki işlemler geçersizdir (Bazı kişilerin yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ve bunlara benzer sebeplerden birisiyle makul surette hareket etmeleri veya akıl hastalarının evlenememeleri gibi.).

Kötü şöhret ve mahkûmiyet: Kötü şöhret sahibi olanlar vasi, koruyucu olarak atanamazlar.

Grafik 1.4: Hak ehliyetini sınırlayan unsurlar

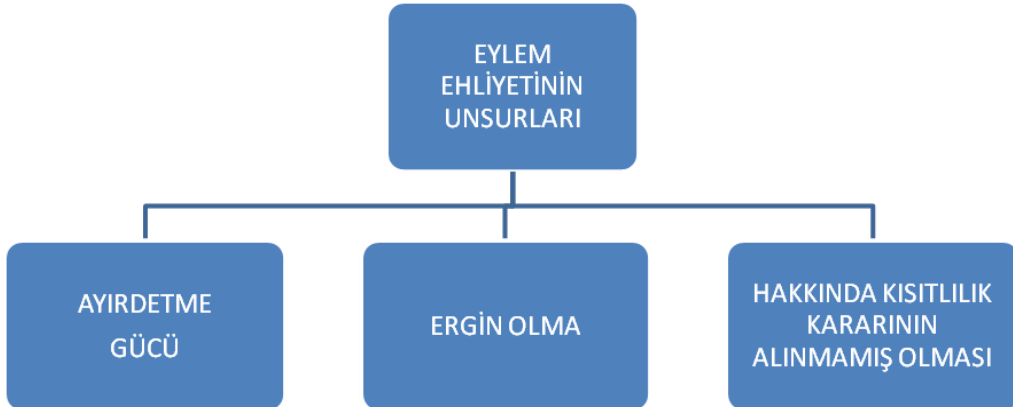
1.2.3.2. Kişilerin Eylem Ehliyeti

Eylem ehliyeti, bir kişinin kendi eylemleriyle lehine haklar ve aleyhine borçlar yaratabilmesi yeteneğidir.

Eylem ehliyeti, hak ehliyeti gibi doğumla kazanılmaz. Bu ehliyetin kazanılabilmesi için, kişiliğin kazanılmış olması (tam ve sağ doğum) yeterli değildir. Ayrıca kişinin belirli bir akılsal ve psikolojik olgunlukla (sezginlik) birlikte, belirli bir yaş olgunluğunda (erginlik) ulaşmış olması gerekir.

Eylem ehliyeti için 3 şart gerekir. Bunlar;

İyiye kötüden ayırt etme kabiliyetine sahip kişi (mümeyyiz) olmak,
Aklen belli bir olgunluğa ulaşmış (ergin) olmak ve
Çocukluk, delilik, bunaklık vb. (mahcur) olmamak yani kısıtlı olmamaktır.

Grafik 1.5: Eylem ehliyetinin unsurları

1.2.4. Kişiliğin Sona Ermesi

Gerçek kişilerde, kişiliği sona erdiren en doğal neden ölümdür. Doğal bir olay olmakla birlikte buna çeşitli hukuki sonuçlar bağlanmıştır. Ölümle birlikte kişi, kişilik haklarını ve kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklarını kaybeder. Mal varlığı hakları ise mirasçılara geçer.

Medeni Kanun'da da ölüm, kişiliğin sona erme nedeni olarak düzenlenmiştir. Prensip olarak kişilik ölümle sona erer. Ayrıca ölüsü bulunmamakla beraber, hayatta olmadığı sanılan kimseler için çeşitli durumlara göre özel kurallar konulmuştur. Bunlar ölüm karinesi ve gaiplik kararıdır.

Fotoğraf 1.1: Kişiliğin sona ermesi

Medeni Kanun'da ölümle ilgili başlıca üç hukuki kural (karine) vardır:

Ölüm karinesi, bir kimse ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır.

Birlikte ölüm karinesi, birden fazla kişiden hangisinin önce veya sonra öldüğü ispat edilemezse, hepsi aynı anda ölmüş sayılır. Bunun sonucu olarak aynı anda ölmüş sayılan bu kişilerden hiç biri diğerinin mirasçısı olamaz. Örneğin, baba ve oğlun aynı anda ölmesi durumunda babadan oğla mirasçılık geçmez.

Gaiplik (ölümü muhtemel olacak bir biçimde kaybolma hâli), ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli bir olasılık varsa, ilgililerin başvurusu üzerine mahkeme tarafından bu kişinin gaipliğine karar verilebilmektedir.

Grafik 1.6: Eylem ehliyetinin unsurları

1.3. Tüzel Kişiler

Medeni Kanun, gerçek kişiler yanında toplulukları da haklara ve borçlara ehil görmüş ve onlara kişilik tanımıştır. Belli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuş ve bağımsız bir kişiliğe sahip, hak ve borçlara ehil olma iktidarı hukuk düzeni tarafından tanınmış kişi ve mal topluluklarına tüzel kişi (hükmi şahıs) denir.

Başka bir deyişle, hukuk düzeni tarafından belli şartlar dâhilinde kendilerine kişilik bahşedilmiş bulunan kişi veya mal topluluklarına tüzel kişi denir.

Grafik 1.7: Tüzel kişilerin çeşitleri

1.3.1. Tüzel Kişilerle Gerçek Kişilerin Karşılaştırılması

Gerçek kişiler insanları kapsar, tüzel kişiler ise mal veya şahıs topluluklarını kapsamaktadır. Bu anlamda tüzel kişiler, gerçek kişilerden ve/veya gerçek kişilerin rızalarıyla meydana gelir denilebilir.

O hâlde tüzel kişilerin oluşumu için gerçek kişilere ihtiyaç duyulur. Bununla beraber gerçek kişilerin kişilik kazanmaları için tüzel kişilere ihtiyacı yoktur.

1.3.2. Tüzel Kişilerin Ayrımı

Tüzel kişileri yapılarına göre ve tabi oldukları hukuka göre ayırabiliriz.

Yapılarına göre tüzel kişiler;
Şahıs topluluğu tüzel kişiler (dernekler ve şirketler) ve
Mal topluluğu tüzel kişiler ise vakıflardır.

Tabi oldukları hukuka göre tüzel kişiler;
Özel hukuk tüzel kişileri şirketler, dernekler, vakıflar, KİT'ler (DMO, Etibank, vb.)

Kamu hukuku tüzel kişileri ise devlet, il, belediye, köy kamu tüzel kişilikleri ile üniversitelerdir.

1.3.3. Tüzel Kişilerde Kişiliğin Başlangıcı

Gerçek kişilerde kişilik doğumla başladığı ve buna bağlı olarak hak ehliyeti kazanıldığı hâlde tüzel kişilerde kişiliğin başlangıcı üç hâlde olmaktadır:

Serbestlik sistemi: Yasal koşullara uyularak kurucuların iradelerini açığa vurmaları anında kişilik kazanılır. Dernekler tüzüklerini ilan ettikleri anda kişilik kazanırlar.

İzin sistemi: Kişiliğin başlama anı, yetkili makamın kuruluş iznini verdiği andır. Bazı şirketlerin kurulmasına Ticaret Bakanlığı'nın izin vermesi gerekir.

Tüzel kişi devlet izniyle kurulur.

Makam, yönetim ya da yargı makamı olabilir.

İzin verip vermeme konusu makama aittir. İtiraz edilemez.

Tescil sistemi: Bu sistemde kişiliğin başlangıcı resmî sicile tescil anıdır. Sicilin hangi sicil olduğu yasalarla gösterilir. Vakıflar, vakıf siciline tescil olunur.

Grafik 1.8: Tüzel kişilerde kişiliğin başlangıcı

1.3.4.. Tüzel Kişilerde Medeni Haklardan Yararlanma (Hak) Ehliyeti

Tüzel kişilerin de gerçek kişiler gibi hak ehliyetleri vardır. Tüzel kişiler, insanlar gibi elle tutulur, gözle görülür bir varlığa sahip değildir. Bu nedenle doğal yaratılış gereği insanlara özgü olan, yaş, cinsiyet, hısımlık gibi ilişki ve haklardan yararlanamazlar.

Medeni Kanun'a göre tüzel kişiler cins, yaş, hısımlık gibi yaratılış icabı olarak insana özgü olanlardan başka bütün hakları ve borçları elde edebilirler.

1.3.5. Tüzel Kişilerde Medeni Hakların Kullanma (Fiil) Ehliyeti

Tüzel kişiler de fiil ehliyetine sahiptirler. Fiil ehliyetinin koşulları yönünden tüzel kişilerle gerçek kişiler arasında fark bulunmasına karşın, fiil ehliyetinin kapsamı yönünden bir fark yoktur.

Özetle tüzel kişilerin de gerçek kişiler gibi hukukî işlem ehliyeti, dava ehliyeti ve hukuka aykırı işlemlerinden sorumlu olma ehliyeti vardır.

1.3.6. Tüzel Kişiliğin Sona Ermesi

Tüzel kişilik iki şekilde sona erer:

İnfisah: Tüzel kişiliğin kendiliğinden sona ermesidir. Buna sebep olan unsurlar;

Amacın gerçekleşmesi,

Amacın olanaksızlaşması,

Sürenin dolmuş olması,

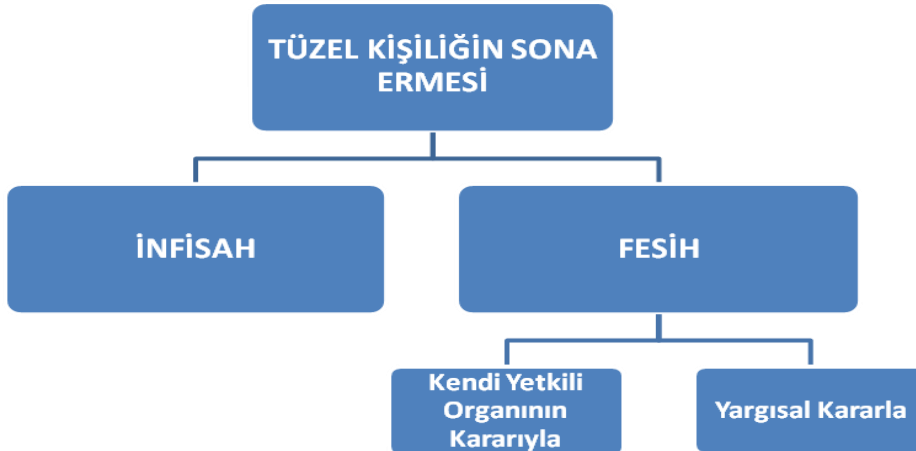
Yönetim kurulunun toplanamaması ve

Acizliktir.

Fesih: Tüzel kişiliğin herhangi bir kararla sona ermesi demektir. Buna sebep olan unsurlar, kendi organlarının kararı ile derneklerde genel kurul, ortaklıklarda paydaşlar verir.

Mahkeme kararı ile: Amacı hukuka, ahlaka adaba aykırı hâle gelen tüzel kişiler mahkeme kararı ile kapatılır.

Yönetmel (idari) kararla: İstisnai olarak yönetmel kararla da (Bakanlar Kurulu Kararı ile) kapatılabilir.

Grafik 1.9: Tüzel kişilerde kişiliğin sona ermesi

1.4. Dernekler

Dernekler, Medeni Kanun’da düzenlenmiştir. Kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, oluşturulan tüzel kişiliklerdir.

1.4.1. Derneğin Tanımı

Medeni Kanun’a göre, dernekleri gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip topluluklardır biçiminde tanımlayabiliriz.

Tüzel kişilerde, dernek kurucusu ve dernek üyesi olabilmektedir.

1.4.2. Derneğin Kuruluşu

Eylem ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Her derneğin bir tüzüğünün bulunması ve bu tüzükte aşağıda gösterilen hususların belirtilmesi zorunludur:

- Derneğin adı ve merkezi
- Derneğin amacı, bu amacı gerçekleştirmek için yapılacak çalışma biçimleri ve faaliyet alanı
- Derneğe üye olma ve üyelikten çıkmanın şart ve şekilleri
- Derneğin organları ve örgütü
- Dernek genel kurulun toplanma şekli ve zamanı
- Genel kurulun görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri
- Yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı
- Derneğin şubesinin bulunup bulunmayacağı, bulunacak ise şubelerin nasıl kurulacağı, görev ve yetkileri ile dernek genel kurulunda nasıl temsil edileceği
- Üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli
- Derneğin borçlanma usulleri
- Derneğin iç denetim şekilleri
- Tüzüğün ne şekilde değiştirileceği
- Gelir kaynakları
- Derneğin feshi hâlinde mal varlığının tasfiye şekli
- Geçici yönetim kurulu hususları

Dernek kurucuları tarafından imzalanmış olan (Dernekler Yönetmeliği Ek-2’de bulunan) iki adet kuruluş bildirimi ve aşağıda belirtilen ekleri, derneğin kurulacağı yerin mülki idare amirliğine (valilik, kaymakamlık) verilir. Bu ekler;

- Kurucular tarafından her sayfası imzalanmış üç adet dernek tüzüğü,
- Kurucuların nüfus cüzdan fotokopisi,

- Dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması hâlinde, bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi,
- Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması hâlinde, bu tüzel kişilerin dernek kurucusu olabileceğini gösteren İçişleri Bakanlığınca verilmiş izin belgesi,
- Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,
- Yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste. Dernek merkezlerinin kütükte mesken olarak gösterilen yerlerde açılması hâlinde, kat maliklerinin oy birliği ile alacağı karar örneğidir.

(EK- 2)

DERNEK KURULUŞ BİLDİRİMİ (*)

..... VALİLİĞİNE / KAYMAKAMLIĞINA
..... Derneği tarafımızdan kurulmuştur. Gereğini arz ederim.2...

İmza
Adı Soyadı
Geçici Yönetim Kurulu Başkanı veya Üyesi

Vali/Kaymakam

Müdürlük/Şeflik No :
Gömi :
Saat : :

DERNEK KURULUŞ BİLDİRİMİ									
DERNEĞİN ADI		DERNEKLER BİRDİNCİ DOLDURULUR							
Derneğin Yerleşim Yeri		1-Kuruluş No							
İl/İlçesi		2-Kuruluş Tarihi							
Telefon Numarası		3-Nevi							
Şube Açılacak İl (Tek İl/Birden Fazla)		4-Alt Nevi							
		5-Genel Kurul Yılı							
		6-Kon-Fed-Mer-Şub.							
Derneğin Amacı		7-Üst Kuruluş Numarası							
		8-Kurucu Üye Sayısı							

..... DERNEĞİ KURUCULARI

Sıra No	Adı ve Soyadı	T.C. Kimlik No	Baba ve Ana Adı	Doğum Yeri ve Tarihi	Taahhüdü	Cinsiyeti	En son Bitirdiği okul 1.Gittmedi/ilkokul tek 2.İlkokul 3.İlköğretim 4.Ortaokul/dengi 5.Lise/dengi 6.Yüksekokul 7.Lisansüstü	Mesleği	Yerleşim Yeri	İmza
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										

(*) Dernek, federasyon ve konfederasyonlar ile birlikler, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun 59 uncu maddesi gereğince bu formu doldurmak zorundadır.

(Kenar boşlukları dahil 297x2)

1

Belge 1.1: Dernekler yönetmeliği (Ek-2)

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç, diğer ilçelerdeki dernek kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer arttırılarak verilir.

Çocuk derneklerine tüzel kişiler, kurucu veya üye olamazlar, ayrıca çocuk derneklerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar.

Dernek kuruluş bildiriminin incelenmesi ve sonuç:

Dernek kuruluş bildirimi ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, en büyük mülki amir tarafından altmış gün içinde dosya üzerinden incelenir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve kurucuların hukuki durumlarında kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde bunların giderilmesi veya tamamlanması derhâl kuruculardan istenir.

Bu istemin tebliğinden başlayarak otuz gün içinde belirtilen noksanlık tamamlanmaz ve kanuna aykırılık giderilmezse, en büyük mülki amir, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi konusunda dava açması için durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir.

Cumhuriyet savcısı, mahkemeden derneğin faaliyetinin durdurulmasına karar verilmesini de isteyebilir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmaz ya da bu aykırılık veya noksanlık belirli sürede giderilmiş bulunursa derhâl derneğe yazıyla bildirilir ve dernek, dernekler kütüğüne kaydedilir.

1.4.3. Derneğe Üyelik

Derneğe üye olmaları kanunla yasaklanmamış olan ve dernek tüzüğüne göre üye olma şartlarını taşıyan kişilerin, derneğin yönetim kuruluna yapacakları yazılı üyelik başvuruları yönetim kurulunca görüşülerek en çok otuz gün içinde üyeliğe kabul veya isteğin reddi şeklinde karara bağlanıp sonucun müracaat sahibine yazı ile duyurulması zorunludur.

Yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, dernek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir. Yönetim kurulunca, karar defterinde alınan karar ile üyeliğe kabul edilmiş bulunanlar dernek üyesi olurlar.

Üyelik için kanunda veya tüzükte aranılan nitelikleri sonradan kaybedenlerin, dernek üyeliği kendiliğinden sona erer.

Hiç kimse, dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Her üye yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir. Tüzükte üyelerin çıkarılma sebepleri gösterilebilir. Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir.

1.4.4. Derneğin Organları

Derneğin zorunlu organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Dernekler zorunlu organları dışında başka organlar da oluşturabilir. Ancak, bu organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez.

Genel kurul, derneğin en yetkili karar organı olup derneğe kayıtlı üyelere oluşur. Genel kurul, dernek organlarını seçer ve derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür. Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir, derneğin diğer organlarını denetler ve onları haklı sebeplerle her zaman görevden alabilir.

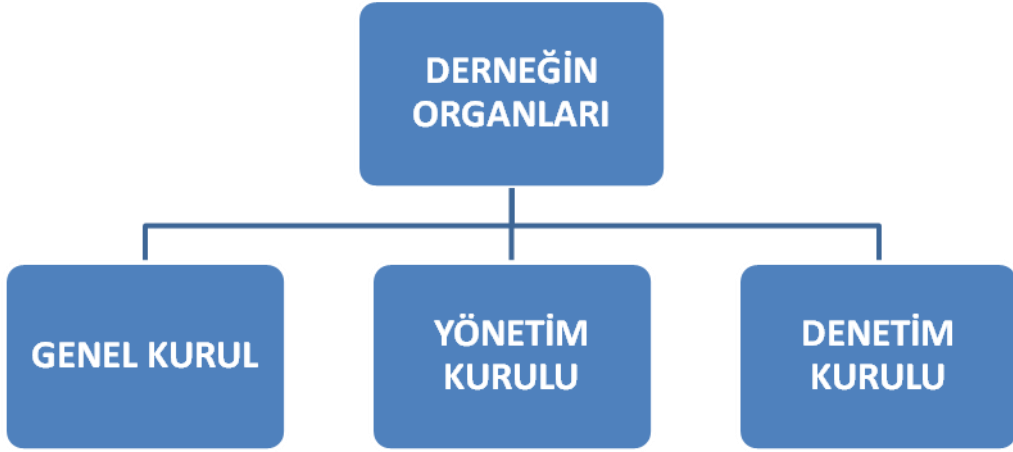
Fotoğraf 1.2: Dernek genel kurul toplantısı

Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. Yönetim kurulu, derneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve dernek tüzüğüne uygun olarak yerine getirir. Temsil görevi, yönetim kurulunca, üyelere birine veya bir üçüncü kişiye verilebilir.

Fotoğraf 1.3: Dernek yönetim kurulu toplantısı

Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. Denetim kurulu, denetleme görevini, dernek tüzüğünde belirtilen esas ve usullere göre yapar; denetleme sonuçlarını bir raporla yönetim kuruluna ve genel kurula sunar.

Grafik 1.10: Derneğın organları

1.5. Vakıflar

Belli bir amaca özgülenmiş mal topluluklarına vakıf denir. Vakıf kurma iradesi vakıf senedinde açıklanır. Senedin içeriğı yasa tarafından belirlenmiştir. Vakıf tescil işlemiyle vakıf tüzel kişilik kazanır ve o andan itibaren tahsis edilen malların mülkiyetini kazanır. Vakfın zorunlu organı, yönetim organıdır.

Resim 1.3: Çeşitli vakıflar

1.5.1. Vakfın Tanımı

Medeni Kanun'un ilgili maddesinde, "Vakıflar gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır." denilmektedir. Buna göre vakıf, belli bir amaca özgülenen ve tüzel kişiliğe sahip olan mal topluluğudur.

Vakıflar Kanunu'na göre vakıf, tüzel kişiliğı haiz olmak üzere bir malın belli bir amaca tahsisidir.

1.5.2. Vakfın Kuruluşu

Vakıf resmi senetle veya vasiyet yolu ile kurulur. Sağlığında vakfın kurulduğunu görmek isteyenler için noterde vakıf senedi hazırlanır. Ölümünden sonra vakfın kurulmasını isteyenler için vasiyetname içinde vakfın amacının ve hangi malların vakfedildiğinin gösterilmesi gerekir.

Vakıf vakfedenin ikametgâhı asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır. Merkez sicile kaydedilen vakıf, Resmî Gazete ile ilan edilir. Bir vakfın mahkemedeki sicile tescili ile birlikte vakfedilen malların mülkiyeti tüzel kişilik kazanan vakfa geçer.

Asliye hukuk mahkemesi, vakfın tesciline karar verince bu kararın kesinleşmesini beklemeden hangi gayrimenkulün veya üzerindeki hakların vakfedildiğini derhâl tapu sicil müdürlüğüne bir müzekkere ile bildirir. Bu müzekkere üzerine müdürlük yevmiye defterine kayıt yaparak ilgili gayrimenkulün şerhler sütununa;

Örnek:

Bu gayrimenkul vakfedilmiştir.

Tarih-Yev.

Bu gayrimenkul üzerindeki hakkı vakfedilmiştir.

Tarih-Yev. şeklinde şerh verir.

Vakfın mahkemedeki sicile tescil kararının kesinleşmesinden sonra vakıf tüzel kişilik kazanmış olacağından artık gayrimenkullerin vakıf adına tescili mümkündür. Bunun için asliye hukuk mahkemesi, vakfedilen gayrimenkulün vakıf tüzel kişiliği adına tescilini derhâl tapu sicil müdürlüğüne bildirir.

Bu bildirimde vakıf senedinin (tüzüğünün) de eklenmesinde fayda vardır. Mahkemenin vakfın tesciline ilişkin kararı (müzekkeresi) yevmiye ye alınarak önce şerhler sütunundaki vakıf şerhi sona erdirilir. Sonra vakfeden malikin adı sona erdirilerek tüzel kişilik kazanan vakıf adına gayrimenkulün tescili yapılır.

Mülkiyetten başka aynı bir hakkın (bir kişinin üzerinde doğrudan hâkimiyetini ifade eden haklar) vakfedilmesi hâlinde ise sadece bu haklar vakıf adına tesis edilir.

Vakfın kurulabilmesi için vakıf kurma iradesine sahip bir kişinin bu iradesini açığa vurması gerekir. Vakıf kurma yönündeki iradenin yazılı bir metin olan vakıf senedinde açıklanması gerekir. Vakıf senedi, resmî bir senet ya da vasiyetname biçiminde düzenlenmeli ve yasada belirtilen içeriğe sahip olmalıdır. Dernekler için tüzüğün önemi neyse vakıf için de vakıf senedinin önemi odur.

Vakıf senedinde bulunması gereken başlıklar:

Vakfın adı

Vakfın merkezi

Vakfın amacı

Vakfın faaliyetleri
Vakfın kuruluş mal varlığı
Vakfın gelir kaynakları
Vakfın tüzel kişiliği ve hakları
Vakfın gelirlerinin harcanması ile ilgili genel bilgiler
Vakfın organları ve bunların görev ve yetkilerine ait açıklamalar
Vakfın temsiline ilişkin açıklamalar
Vakfın kurucularına ait bilgiler

..... VAKFI - VAKIF SENEDİ Madde 1-Vakfın adı Vakfı'dır. İşbu resmi senette sadece vakıf denilecektir. VAKFIN MERKEZİ: Madde 2-Vakfın merkezi İl, ilçesinde olup, adresi'dır. İlgili mevzuat çerçevesinde vakıf yönetim kurulu kararı ve yetkili makamlardan izin almak kaydıyla yurt içinde veya yurt dışında şube ve temsilcilikler açılabilir. VAKFIN GAYESİ: Madde 3-..... AMACI GERÇEKLEŞTİRMEK ÜZERE YAPILACAK FAALİYETLER: Madde 4- Vakıf amacını gerçekleştirmek üzere aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunur: a- b- VAKFIN GAYESİNİ GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN YAPABİLECEĞİ İŞ VE İŞLEMLER: Madde 5- Vakıf gayesine ulaşmak için yasal sınırlamalar dışında, Miktar ve değeri kısıtlanmamış taşınır ve taşınmaz mallara bağış, vasiyet, satın alma ve kiralama suretiyle sahip olmaya ve kullanmaya, Türk Medeni Kanununun 48. Maddesinde belirtildiği üzere izinli ve yetkilidir. Vakıf bu yetki ve gelirlerini Türk Medeni Kanunu ile yasaklanan maksatlarla kullanamaz. VAKFIN MAL VARLIĞI: Madde 6- Vakfın kuruluş malvarlığı kurucular tarafından vakfa tahsis edilmiş olan'dır. Kuruluş malvarlığı, vakfın kurulmasını müteakip, malvarlığına yapılacak ilavelerle artırılabilir. VAKFIN ORGANLARI: Madde 7- Vakfın organları aşağıda gösterilmiştir. a) Mütevelli Heyet b) Yönetim Kurulu c) Denetim Kurulu MÜTEVELLİ HEYETİ: Madde 8- Vakfın mütevelli heyeti, ekli listede adları yazılı ve işbu vakıf senedi altında imzaları bulunan kişilerden oluşur. Sonradan boşalan mütevelli heyet üyeliğine, yönetim kurulu tarafından teklif edilip, mütevelli heyetçe kabul edilen kişiler seçilir. MÜTEVELLİ HEYETİNİN GÖREV VE YETKİLERİ: Madde 9- Mütevelli heyet vakfın en yüksek karar organıdır. Mütevelli heyetin yetkileri aşağıda gösterilmiştir: a) Yönetim kurulunu seçmek, b) Denetim kurulunu seçmek, h) Vakıf faaliyetleri konusunda genel politikaları belirlemek. MÜTEVELLİ HEYETİN TOPLANTI ZAMANI VE KARAR NİSABİ: Madde 10- Mütevelli heyetinin ilk toplantısı, vakfın tescilini müteakip bir ay içinde yapılır. a) Bilanço ve çalışma raporlarının onaylanması konularını görüşmek üzere şubat ayı içinde,
--

YÖNETİM KURULU:

Madde 11- Vakıf yönetim kurulu, mütevellî heyetçe iki yıllığına seçilecek (5-9) asil ve () yedek üyeden oluşur. Yönetim kurulu üyelerinden çoğunluğunun mütevellî heyet üyesi olması zorunludur.

YÖNETİM KURULUNUN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI:

Madde 12- Yönetim kurulu, vakfın idare ve icra organıdır.

Bu sıfatla yönetim kurulu:

a) Vakıf gayesi doğrultusunda her türlü karar alır ve uygular.

b) Mütevellî heyetçe belirlenen genel politikalar ışığında, vakıf faaliyetlerinin düzenli

m) İlgili mevzuat ile vakıf senedi ve vakıf iç mevzuatının gerektirdiği diğer görevleri yapar.

VAKFIN TEMSİLİ:

Madde 13- Vakıf yönetim kurulu temsil eder. Yönetim kurulu bu temsil yetkisini yönetim kurulu başkanı ve başkan vekiline devredebilir.

DENETİM KURULU:

Madde 14- Denetim kurulu mütevellî heyet adına vakfın faaliyet ve hesaplarını denetlemek için kurulmuş bir organdır.

HUZUR HAKKI:

Madde 15- Yönetim ve denetim kurulu üyelerine huzur hakkı veya ücret verilip verilmeyeceğini, verilecekse bunun miktarını mütevellî heyet belirler.

VAKFIN GELİRLERİ:

Madde 16- Vakfın gelirleri aşağıda gösterilmiştir.

a) Vakfın amacına uygun her türlü şartlı, şartsız bağışlar ile yardımlar.

e) İktisadi işletmeler, iştirakler ve ortaklıklardan sağlanacak gelirler.

VAKIF GELİRİNİN TAHSİS VE SARF EDİLECEĞİ YERLER:

Madde 17- Vakfın yıllık gelirlerinin %20'si yönetim ve yönetimi sürdürme giderleri ile ihtiyat ve vakıf malvarlığını artıracak yatırımlara, %80'i ise vakıf amaç ve hizmet konuları doğrultusunda tahsis ve sarf olunur.

RESMÎ SENET DEĞİŞİKLİĞİ:

Madde 18- Vakıf senedinde yapılacak değişiklikler yönetim kurulunun veya mütevellî heyet üyelerinin en az beşte birinin (1/5) yazılı teklifi ile, mütevellî heyet üye tamsayısının en az üçte ikisinin (2/3) onayı ile yapılır.

VAKFIN SONA ERMESİ:

Madde 19- Vakfın herhangi bir sebeple sona ermesi halinde vakfın malvarlığı konusuna en yakın olan bir başka vakfa devredilir. Vakfın feshi, ancak yönetim kurulunun veya mütevellî heyet üye tamsayısının en az yarısından bir fazlasının yazılı teklifi ve mütevellî heyet üye tamsayısının üçte ikisinin (2/3) onayı ile mümkündür.

VAKIF KURUCULARI:

Madde 20- Vakıf kurucularının adı, soyadı, ikametgah ve uyrukları ile vakfa özgüledikleri mali değerler aşağıda gösterilmiştir.

GEÇİCİ HUKUMLER:

Geçici Madde 1- Vakfın ilk geçici yönetim kurulu, aşağıda adları yazılı üyelerden oluşmuştur.

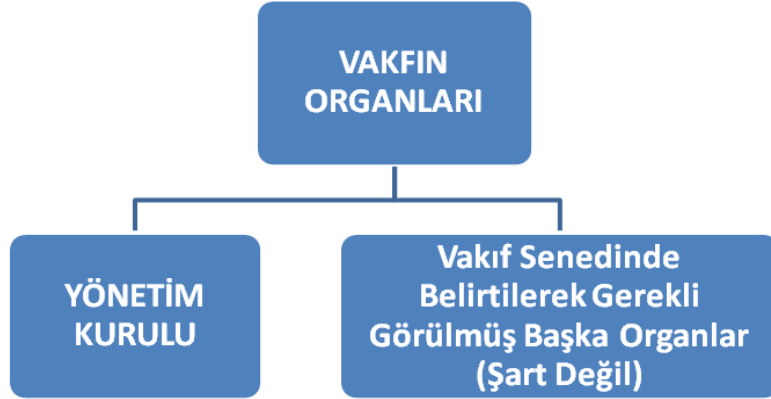
Geçici yönetim kurulu, vakfın tescil tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde mütevellî heyeti toplantıya çağırarakla yükümlü olup, bu süre içinde senette belirtilen görev ve yetkilerine haizdir.
Geçici Madde 2- Vakfın tescili için gerekli tüm işlemleri yapmak üzere yetkili kılınmıştır.

Belge 1.2: Vakıf senedi

Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescille, tüzel kişilik kazanır. Türk hukukunda vakıfların kuruluşu için tescil sistemi kabul edilmiştir.

1.5.3. Vakfın Organları

Vakfın bir yönetim organının (Müdür, yönetici, yönetim kurulu, müteveli heyeti gibi adlar verilir.) bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde ihtiyari olarak, gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.

Grafik: 1.11 Vakfın organları

1.5.4. Vakfın Unsurları

Mal varlığı: Bir vakfın kurulabilmesi için her şeyden önce ortada, vakfın varlığını oluşturacak bir mal varlığının bulunması gerekir.

Mal varlığının belirli bir amaca özgülenmesi: Amaç, vakfın faaliyetlerinin yöneldiği ve kendisine ulaşılacak üzere vakfın mallarının harcadığı hedeftir. Amacı belirleme yetkisi, vakfi kuran kişiye aittir.

Grafik 1.12: Vakfın unsurları

1.6. İkametgâh

Yerleşim yeri, bir kimsenin ülke içerisinde yerleşmek niyetiyle seçtiği ve oturduğu ya da bizzat kanun tarafından o kimse için tayin edilen yerdir. Herkes bir yerleşim yeri bulunmak zorundadır. Bir kimsenin aynı anda birden fazla yerleşim yeri olmaz (Ticari ve sınaî müesseseler birden fazla ikametgâha sahip olabilirler.).

Fotoğraf: 1.4 İkametgâh

Kısaca kişinin yerleşmek niyetiyle oturduğu yere o kişinin ikametgâhı denir. Bu anlamda ikametgâh, kişinin belirli bir yerle olan hukuki ilişkilerine denir.

1.6.1. İkametgâh Kavramı ve Önemi

İkametgâh bir kişinin bir yere bağlılığını ifade eden kavramdır. İkametgâh bir kişinin kanundaki şartlar uyarınca bir yerle olan ilişkisidir.

İkametgâhın önemi; herkesin bir ikametgâhı olması ilkesini gerekli kılmıştır, bunun yanında herkesin ancak tek bir ikametgâhı bulunması ilkesi yer almıştır. Birincisine ikametgâhta gereklilik ilkesi, ikincisine ikametgâhta teklik ilkesi adı verilir.

1.6.2. İkametgâha İlişkin İlkeler

İkametgâhın tekliği: Medeni Kanunun 19. maddesine göre, herkesin tek bir ikametgâhı olmalıdır.

İkametgâhın zorunluluğu: Kanun koyucu herkesin bir ikametgâha mutlaka sahip olması gerektiği ilkesini benimsemiştir. Eğer bir kimse bir yerdeki ikametgâhına son vermişse ve yeni bir ikametgâh da edinmemişse eski ikametgâhı devam eder.

Her kişi zorunlu olarak bir ikametgâha sahiptir. Asıl olarak ikametgâh bir kişinin niyetinin değerlendirilmesi ile tespit edilir. Bu tarzda belirlenen ikametgâha ihtiyari ikametgâh (isteğe bağlı) denilmektedir. Fakat böyle bir yerin tespit edilememesi durumunda kanun ikametgâh sayılacak yeri tayin eder. Bu tarzda tespit edilen ikametgâha itibari (saymaca) ikametgâh denir.

Grafik 1.13: İkametgâha ilişkin ilkeler

1.6.3. İkametgâh Çeşitleri

Kanunca belirlenen ikametgâh çeşitleri şunlardır:

- İhtiyari ikametgâh
- İtibari İkametgâh
- Kanuni ikametgâh

Grafik 1.14: İkametgâh çeşitleri

İhtiyari ikametgâh: Medeni Kanun, ihtiyari ikametgâhı, yerleşmek niyetiyle oturulan yer olarak ifade etmektedir. İki unsurun gerçekleşmesiyle belirlenebilir.

Yerleşme niyetinin bulunması, bu yere ikametgâh sıfatını kazandırır. Aksi hâlde burası konut durumundadır.

Yerleşme niyeti ile kurulan yerin bir ev olması şart değildir, bir otel odası da mümkündür.

İtibari ikametgâh: Bir kimse ancak yeni bir ikametgâh kurmakla eski ikametgâhıyla olan ilişkisine son verir. Bir kimse eskiden oturduğu yerden kesin olarak ayrılmış fakat henüz yerleşmek niyeti ile yeni bir yer seçmemişse böyle bir yer seçinceye kadar artık oturmadığı ve yerleşme niyetini kaldırdığı eski ikametgâhı, onun ikametgâhı kabul edilir. Keza ikametgâhı belli olmayanların fiilen oturdukları yer yerleşme niyeti bulunmasa bile

onların ikametgâhı kabul edilir. İşte bu tarzda kanunun addettiği yerlere “itibari ikametgâh” denir.

Kanuni ikametgâh: Asıl olan herkesin ihtiyari bir ikametgâha sahip olmasıdır. Fakat bazı hâllerde kanun bir kişinin ikametgâhını başkalarına bağlı olarak tayin eder. Bu takdirde kanuni ikametgâh söz konusu olur. Bu tarzda bağımlı ikametgâh, evli kadınlar ile velayet vesayet altındakiler için söz konusudur.

Kocanın ikametgâhı belli değilse karısı bağımsız bir ikametgâh kurabilir. Karının kocasından ayrı yaşamakta haklı olduğu hâllerde de ayrı bir ikametgâh kurma yetkisi vardır.

Velayet altındaki çocukların ikametgâhı, velayetine sahip ana babanın ikametgâhıdır.

T.C.	
İSTANBUL İLİ	
KADIKÖY İLÇESİ	
SAHPAYICEDİT MUHTARLIĞI	
Tel: (0216) 385 51 00 - 385 61 11	
İKAMETGAH SENEDİ	
Form-5 No.....	1
T.C. Kimlik No....	20287016938
Soyadı.....	BATOK
Adı.....	MERVE
Babasının Adı....	ŞADAN
Anasının Adı....	NEVİN
Doğum Yeri.....	KADIKÖY
Doğum Tarihi.....	30.09.1996
Medeni Hali.....	BEKAR
Mesleği.....	ŞENER BİRSÖZ İLKÖĞRETİM OKULU
Tabiiyeti.....	T.C.
Nüfus Kaydı.....	ADANA-CEYHAN
Niçin Verildiği..	İSTEĞİ ÜZERİNE
İkametgah Adresi..	CEBESÖY SOKAK BELEDİYE SİTESİ 1.BLOK NO:7/5 34734 SAHPAYICEDİT KADIKÖY İSTANBUL
MERVE BATOK adına düzenlenen, yukarıdaki ikametgah ve kimlik bilgilerinin doğru olduğunu tasdik ederim.	
04.08.2005 14:37:32 MUHTAR ŞADAN BATOK	

Belge 1.3: İkametgâhın resmî belgesi “ikametgâh senedi”

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını örneklerle pekiştiriniz.

İşlem basamakları	Öneriler
➤ Gerçek kişileri kişiler hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Gerçek kişilik tam ve sağ doğmakla başladığı ve ölüm ya da ölüm yerine geçen hukuki hâllerin gerçekleşmesi ile sona erdiğini hatırlayınız.
➤ Tüzel kişileri kişiler hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Tüzel kişilerin de gerçek kişiler gibi hukukî işlem ehliyeti, dava ehliyeti ve hukuka aykırı işlemlerinden sorumlu olma ehliyetinin var olduğunu unutmayınız.
➤ Derneğin kuruluş işlemlerini değerlendiriniz.	➤ Derneklerin nasıl tüzel kişilik kazandığına dikkat ediniz.
➤ Vakfın kuruluş işlemlerini değerlendiriniz.	➤ Vakfın tüzel kişilik kazanmasını ve gayrimenkullerinin Tüzel kişilik adına tescilini hatırlayınız.
➤ İkametgâh çeşitleri arasındaki farklılıkları değerlendiriniz.	➤ Kanunca belirlenen ikametgâhın üç çeşidini ele alınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için Evet, kazanamadığınız beceriler için Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1	Gerçek kişileri kişiler hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		
2	Tüzel kişileri kişiler hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		
3	Derneğin kuruluş işlemlerini değerlendirdiniz mi?		
4	Vakfın kuruluş işlemlerini değerlendirdiniz mi?		
5	İkametgâh çeşitleri arasındaki farklılıkları değerlendirdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Hak yeteneğine sahip varlığa denir.
2. Bir kişinin kendi eylemleriyle lehine haklar ve aleyhine borçlar yaratabilmesi yeteneğine denir.
3. Gerçek kişilerde kişiliği sona erdiren en doğal neden dir.
4. Tüzel kişileri yapılarına göre ve göre ayırabiliriz.
5. Kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere oluşturulan tüzel kişiliklere denir.
6. Kişinin yerleşmek niyetiyle oturduğu yere o kişinin denir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

7. Hukuk düzenince aşağıdakilerden hangisi gerçek kişi olarak kabul edilir?
A) Dernekler B) Vakıflar C) İnsanlar D) Ortaklıklar E) Devletler
8. Gerçek kişilik ne zaman başlar?
A) 18 yaş doldurulduğunda
B) Nüfus kaydı yapıldığında
C) Çocuk tam ve sağ doğduğunda
D) Nüfus cüzdanı verildiğinde
E) Çocuk ana rahmine düştüğünde
9. Normal ergenlik hangi yaşın doldurulması ile kazanılır.
A) 15 B) 16 C) 17 D) 18 E) 19
10. Belli bir amacı gerçekleştirmek üzere bağımsız bir varlık hâlinde örgütlenmiş, hak ve fiil ehliyetine sahip kişi ve mal topluluklarına ne denir?
A) Gerçek kişi B) Tüzel kişi C) Yapay kişi D) Sanal kişi E) Doğal kişi
11. Aşağıdakilerden hangisi, kişi topluluğu niteliğindeki tüzel kişilerden biri değildir?
A) Devlet B) Dernek C) Vakıf D) Belediye E) Şirket
12. İkametgâh çeşitleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlış verilmiştir?
A) Çoğul İkametgâh B) İhtiyari İkametgâh
C) İtibari İkametgâh D) Kanuni İkametgâh

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları, faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Türk Medeni Kanunu'na göre aile hukukunun öngördüğü esasları kavrayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde nişanlanan ve evlenen kişilerle konuşarak evlenme öncesi yapılan hukuki işlemlerin ve kullanılan resmî belgelerin neler olduğunu araştırınız. Öğrendiklerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. AİLE HUKUKU

Aile hukuku, Türk hukuk sisteminde bir anlamda resmî evliliklerin hukukudur. Evlenen kişilerin tabi olduğu hukuktur.

Kanun, düzenlemede evlenmeyi, yetkili evlendirme memuru önünde yapılan bir akit olarak tanımlamış ve bunun dışında yapılan ve Türkiye'de görülen İslam hukuku kurallarına göre yapılan evlilikleri yok sayarak bu evlilikten oluşan kurumu "aile" kavramı altına almamıştır.

"Aile", evlilik ile birbirlerine bağlanan eşler ve bunlara soy bağı ile bağlanan kişilerdir.

Aile hukuku, medeni hukukun, kişilerin aile çevresindeki ilişkilerini düzenleyen kısmıdır. Aile kavramı altında aile üç farklı şekilde düzenlenmiştir:

- Dar anlamda aile, eşlerden meydana gelen topluluktur.
- Geniş anlamda aile, eşler ve çocuklardan meydana gelen topluluktur.
- En geniş anlamda aile, ev reisinin otoritesine tabi olarak aynı çatı altında yaşayan kimselerden meydana gelmiş topluluktur.

Resim 2.1: Aile

2.1. Nişanlılık

Nişanlanma bir evlenme vaadidir. Nişanlanma akdinin tek bir muhtevası olabilir o da tarafların birbirine evlenme vaadinde bulunmalarıdır.

Fotoğraf 2.1: Nişanlanma

Nişanlanma, hukuk nitelikli bağımsız bir akit. Bu akit, tarafların kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarının açıklanmasıyla doğar. Nişanlanma akdinin temsilci vasıtasıyla yapılması mümkün değildir. Kurucu unsurları; karşılıklı evlenme vaadi ve nişanlanacak kişilerin ayrı cinsten olmalarıdır.

Grafik 2.1: Nişanlanmanın geçerlilik koşulları

2.2. Evlenme

Evlenme, nişanlıların evlilik birliği meydana getirmek için yaptıkları hukuki bir işlemdir. Baskın görüşe göre evlilik, ayrı cinse mensup kişilerin tam ve sürekli hayat ortaklığı kurmak üzere hukukun aradığı koşullara uygun olarak birleşmesidir.

Fotoğraf: 2.2 Evlenme

2.2.1. Evlenme Koşulları

Ülkemizde, evlilik işlemleri Türk Medeni Kanunu ve Evlendirme Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Evlenme akdinin koşulları; maddi ve şekli koşullar olarak ikiye ayrılır.

Grafik 2.2: Evlenme akdinin koşulları

Maddi koşullar, evlenme ehliyeti ve evlenme engellerinin bulunmamasıdır.

Evlenme ehliyeti:

- Erkek veya kadın, on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez.
- On sekiz yaşını doldurmamış, on yedi yaşını doldurmuş küçükler, yasal temsilcinin izniyle evlenebilirler.
- Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Eğer mümkünse karar öncesi anne ve/veya baba ya da vasiyi dinler.

Evlenme engellerinin bulunmaması:

- Ayırt etme gücüne sahip olamayanlar evlenemez (Ancak kısıtlılar yasal temsilcinin izniyle evlenebilir.).
- Hısımlık bağı olanlar evlenemez.
- Önceki evliliğin sona erdiğini ispat edemeyenler; gaiplik durumunda, evliliğin feshine dair mahkeme kararı almayanlar evlenemez.
- Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz (300) gün geçmedikçe evlenemez. Ancak doğum olayı olursa bu süre biter.
- Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler.
- Evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını, resmî sağlık raporu ile belgelendirmeyenler evlenemezler.

Şekli koşullar evlenme törenine hazırlık safhası, evlenme töreni ve evlenmeden sonraki işlemlerdir.

Evlenme törenine hazırlık safhası:

- Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yerin evlendirme memurluğuna birlikte yazılı veya sözlü olarak başvururlar.
- Başvuru, kadın ve erkek veya onların vekillerince örneğine uygun olarak düzenlenmiş ve imza edilmiş olan "evlenme beyannamesi" ile yapılır.
- Başvuru sırasında her iki tarafın birlikte olması hâlinde imzaların onaylanması, başvuruyu kabul eden memur tarafından yapılır.
- Sözlü başvuru durumunda, sözlü başvuru evlendirme memuru huzurunda evlenme beyannamesine geçirilerek taraflarca imzalanır; evlendirme memurları tarafından imzalar onaylanır.
- Başvuru sırasında taraflardan birinin bulunmaması ve evlenme beyannamesini imza etmiş olması hâlinde bu beyannamedeki imzanın köy veya mahalle muhtarları, noterler; evlenecekler işçi veya memur ise, dairesi amirlerince onaylanmış olması şarttır.
- Evlenecek kişi, düzenlenecek özel vekâletname ile de evlenme işlemlerini yürütebilir.

Evlenme töreni:

Evlilik töreni için zorunlu belgeler

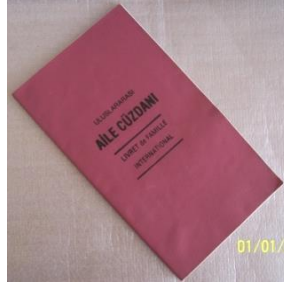
- Nüfus müdürlüğünden alınan nüfus kaydı örneği evlendirme memurluğuna verilir.
- Belediye evlendirme biriminden alınan evlenme beyannamesi (Evlenmeyle ilgili mahkeme kararı varsa bunlar beyannameye eklenir.),
- Fotoğraflı nüfus cüzdanı ve örneği,
- Altışar adet vesikalık fotoğraf,
- Evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını gösteren sağlık raporu,
- Evlenme ehliyet belgesi (Evlendirme memuru başvuranların medeni hâllerinde kuşkuya kapılırsa ilgililerin kayıtlı bulunduğu yerin nüfus idaresinden “evlenme ehliyet belgesi isteyebilir.),
- Rıza belgesi (16 yaşını doldurmuş erkek ve kadınlar ancak hakim kararıyla 17 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış erkek ve kadınlar yasal temsilcilerinin izni ile evlenebilir.).

Fotoğraf 2.3: Evlenme kütüğü (evlenme akdi)

Evlenmeden sonraki işlemler:

- Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir.
- Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dini töreni yapılamaz. Aksi davranış Türk Ceza Yasası'nda suç sayılmıştır.

Resim 2.4: Aile cüzdanı

2.2.2. Evlenme Engelleri

Evlenme niyeti ile bir araya gelenlerin aralarında hısımlığın bulunması, “önceki evliliğin hukuki durumunun belirginleşmemesi” ve “birinin veya her ikisinin birden akıl hastalığı bulunması” durumlarında evlilik gerçekleştirilemez.

Grafik 2.3: Evlenme engelleri

Hısımlık:

- Üstsoy altsoy arasında; amca, dayı, hâlâ, teyze ile yeğenleri arasında,
- Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üst soyu ve alt soyu arasında,
- Evlat edinen ile evlatlık veya bunlardan biri ile diğerinin alt soyu veya eşi arasında,
- Önceki evlilik,
- Önceki evliliğin sona erdiğinin ispatı,
- Gaiplikte mahkeme kararı,
- Kadın için bekleme süresi,
- Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler.

2.3. Boşanma ve Boşanma Nedenleri

Boşanma, evliliğin yasal olarak sona ermesine denir. Günümüzde daha yaygın olmakla birlikte, boşanma evlilik kadar eskidir. Eski çağlardan beri bütün toplumlarda boşanmaya rastlanmaktadır.

Türk Medeni Kanunu'nda sayılan boşanma nedenlerinden birinin varlığı durumunda, mahkemeler boşanma kararı verebilir. Günümüzde boşanmayı kolaylaştırma yönündeki bir eğilim güçlenmektedir. Eşlerin karşılıklı isteği durumunda, yargıçlar kolayca boşanma kararı verebilir.

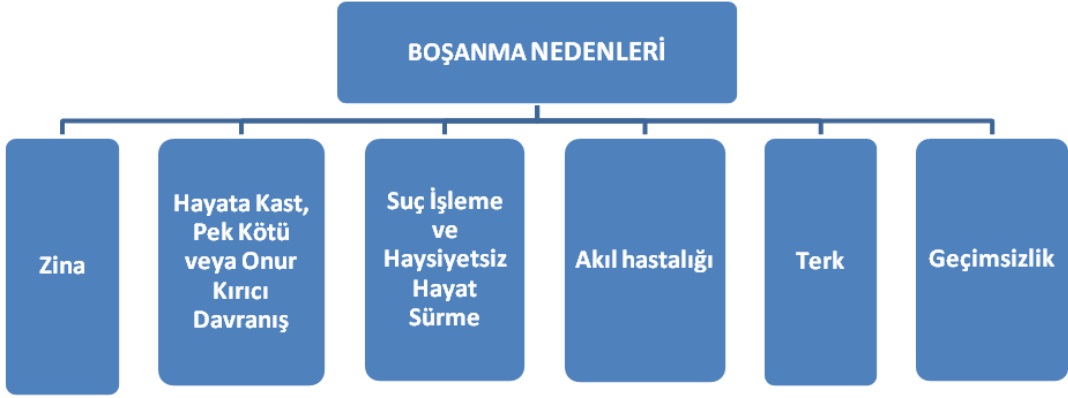
Boşanma sadece kanunda öngörülen sebeplerin varlığı hâlinde açılacak bir dava ile ve hâkim kararı ile mümkündür. Boşanma davasını eşler açar.

Fotoğraf 2.5: Boşanma

Boşanma hukukunda boşanma nedenleri olarak genelde aşağıdakiler gösterilmiştir:

- Zina nedenine dayalı boşanma
- Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış
- Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle boşanma
- Akıl hastalığına dayalı boşanma
- Terk nedenine dayalı boşanma
- Evlilik birliğinin sağlanamaması (geçimsizlik) nedenine dayalı boşanma

Grafik 2.4: Boşanma nedenleri

2.3.1. Zina

Zina sözcüğü köken olarak Arapçadan gelmektedir ve “aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasında cinsel ilişki ” olarak tanımlanmaktadır.

Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer. Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

Eşlerden birisinin zinasının boşanma nedeni olması için, zina eden eşin bilerek ve isteyerek cinsel ilişkiye girmesi, yani kusurlu olması şarttır. Bunun için eşin, makul davranma, iyiyi kötüden ayırt etme yeteneğine sahip olması gerekir ki eylemlerinin sonucundan sorumlu tutulabilsin. Şu hâlde karı veya kocadan birisi, yaptığı işin cinsel ilişki olduğunu ve bu ilişkinin eşinden başka bir kişiyle yapılabildiğini anlıyorsa kusurlu kabul edilecektir.

Ayırtım gücünden yoksun eşin, başka biriyle girdiği cinsel ilişkide kusur şartının gerçekleştiğinden bahsedilemez.

2.3.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış

Cana kast için, bir kimse için yaşamsal tehlike doğuracak nitelikteki eylemler diyebiliriz. “Pek kötü davranma” kavramı içine ise birçok olay ve eylem girebilir. Dövmek, eziyet etmek, zorla cinsel ilişki kurmak, ağır hakaretlerde bulunmak gibi.

Onur kırıcı davranışın yorumu asıl olarak yargıca bırakılmıştır. Örneğin, kocanın kadının çalıştığı iş yerine veya katıldığı kurs yerine gelip ona hakaret etmesi onur kırıcı bir davranış olarak kabul edilir.

Fotoğraf 2.6: Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış

2.3.3. Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme

“Küçük düşürücü suçlar”, yüz kızartıcı olan ve olmayan suçları kapsayan geniş bir kavramdır. Bu eylemler belirli bir sınırlamaya tabi değildir ancak; hırsızlık, dolandırıcılık, ırza geçmek, fuhşa zorlamak, adam öldürmek bu tür suçlar arasında sayılabilir. Bu ve benzeri birçok durumda boşanma davası açmak mümkündür.

Fotoğraf 2.7: Küçük düşürücü suçlar

Fotoğraf 2.8: Haysiyetsiz hayat sürme

Haysiyetsiz bir yaşam süren, sarhoş gezip olay çıkaran, küçük düşürücü suçlar işleyen, hırsızlık yapan bir kocaya karşı açılan davada, boşanma kararının verilmesi için durumun diğer eş için birlikte yaşamayı çekilmez hâle getirmiş olması gerekmektedir. Bu gerekçelerle her zaman boşanma davası açılabilir. Bir zaman sınırlaması yoktur.

2.3.4. Terk

Eşlerden biri, evlenmenin kendisine yüklediği görevleri yerine getirmemek için eşini terk ettiği veya haklı bir neden olmaksızın evine dönmediği takdirde, ayrılık en az altı ay sürmüştü ve devam etmekte ise (Dört ay ayrı yaşama, iki ay da ihtardan sonra eve dönmeyi bekleme süresidir.) terk edilen eş boşanma davası açabilir. Diğerini evi terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın eve dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır.

Fotoğraf 2.9: Terk edilme

Davaya hakkı olanın isteği üzerine hâkim, diğer tarafa, iki ay içinde eve dönmesini ihtar eder. İhtar, gerektiğinde ilanen (gazete ilanıya olduğu gibi) yapılır. Ancak, ayrı yaşama süresi dört ayı doldurmadıkça ihtar kararı verilmesi istenemeyeceği gibi, ihtar kararının karşı tarafa ulaşmasından itibaren iki ay geçmedikçe boşanma davası açılmaz.

2.3.5. Akıl Hastalığı

Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açılabilir.

Resim 2.3: Akıl hastalığı

2.3.6. Evlilik Birliğinin Sağlanamaması

Evlilik birliği, ortak yaşamı sürdürmeleri beklenmeyecek derecede temelden sarsılmış olursa eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Fotoğraf 2.10: Evlilik birliğinin sağlanamaması

2.4. Hısımlık

Gerçek kişiler arasında ya kan bağından ya da yasada belirtilen hukuki işlemlerden doğan ve hukuk düzeninin kendisine yakınlık ilişkisidir.

Hısımlık bir kişinin belirli bir kişi grubu içinde belirli hâle gelmesini sağlayan önemli bir ilişkidir ve esas itibarıyla bir kişinin bir soya bağlılığını ifade eder. Bu anlamdaki hısımlığa kan hısımlığı denir.

Fotoğraf 2.11: Hısımlık ilişkileri olan büyük bir aile

Hısımlık ilişkisi çeşitli nedenlerden doğmaktadır. Bir kişinin eşinin kan hısımları ile de hısımlık olacağı kabul edilmiştir. Buna da sıhrî hısımlık (kaim veya kayın hısımlığı) da denir. Ayrıca bir kimsenin bir başkası tarafından evlat edinilmesi ile de kan hısımlığına benzer bir ilişkinin sözleşme ile kurulduğu ifade edilir. Buna calî (yapmacık) veya sunî hısımlık denir.

Grafik 2.5: Hısımlık çeşitleri

2.4.1. Kan Hısımlığı

Birbirinin soyundan veya ortak bir soydan gelenler arasındaki hısımlığa kan hısımlığı denir. Bu hısımlık hem ana hem de baba yönünden söz konusudur.

Biri diğerinden gelen kişiler arasındaki kan hısımlığına üst soy-alt soy kan hısımlığı (büyük baba oğlu ve torunu arasındaki) buna usul-fürû hısımlık da denir. Biri diğerinden gelmeyip de ortak bir kökten gelenler arasındaki kan hısımlığına (yeğenler arasındaki) ise yan soy kan hısımlığı denir.

Üst soy-alt soy arasında, kardeşler arasında, amca, dayı, teyze, hâlâ ve bunların yeğenleri arasında evlenme yasağı vardır. Bu yasağa uyulmaması sonucunda evlenme geçersizdir.

2.4.2. Evlenmeden Doğan Hısımlık (Sıhrî Hısımlık)

Evlenen kimseler birbirlerine kan hısımları ile aynı dereceden hısımlık olurlar. Sıhrî hısımlık halk dilinde yerleşmiş ifade ile kayın hısımlığı olarak da ifade edilir. Bir kimsenin kayınpederi veya kaynanası o kimsenin usul-fürû sıhrî hısımlıdır. Eşin erkek kardeşi civar sıhrî hısımlıdır.

Sadece bir eşin kan hısımları ile diğer eş sıhrî hısımlık olabilir. İki eş arasında hısımlık yoktur ve bir eşin hısımları ile diğer eşin hısımları arasında da bir hısımlık bağı yoktur. Evliliğin boşanma ve butlan (geçersizlik) kararı ile sona ermesi doğmuş olan sıhrî hısımlığı sona erdirmez. Yani kayın hısımlığını meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri diğerinin üst soyu veya alt soyu arasında evlenme yasağı vardır. Bir eşe kan hısımları hangi derecede hısımlık ise diğer eşe de o derecede sıhrî hısımlık olur.

2.4.3. Evlat Edinmeden Doğan Hısımlık

Evlatlık evlat edinenin alt soy ve üst soyu ile aynen gerçek nesepli çocuk gibi hısımlık olur. Aynı zamanda evlatlığın önceki hısımları ile olan hısımlık bağları da devam eder

Evlatlık ilişkisi evlat edinme sözleşmesi ile doğar. Evlat edinmeden doğan evlatlık ilişkisi sadece evlat edinenle evlatlık ve evlatlığın arasında oluşur. Evlatlık bağı sona erdirilirse bu bağ ortadan kalkar.

Fotoğraf 2.12: Evlat edinme

Miras hukuku açısından evlatlık ve evlat edinene mirasçı olurlar; evlat edinenin kan hısımlarına mirasçı olamazlar. Diğer taraftan evlat edinen evlatlığa mirasçı olamaz. Evlatlık ilişkisi sona erince buna bağlı hısımlık da sona erer.

Evlat edinenle evlatlığın evlenmesi veya bunlardan biri diğerinin alt soyu ve eşi arasında evlenme yasaktır.

2.5. Velayet

Velâyet küçüklerin (ergin olmayanların) ve bazı durumlarda ergin kısıtlı çocukların, kişiliklerinin ve mallarının korunması ile onların temsili konusunda ana babanın sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin tümünü ifade eder.

Fotoğraf 2.13: Velayet hakkı

Velâyet, ana babanın kişilik haklarının bir parçasıdır ve ayrıca sıkı biçimde kişiliklerine bağlıdır. Bu nedenle velayet hakkı başkalarına devredilemez, bu haktan feragat edilemez, anlaşmayla ortadan kaldırılamaz.

Velayetin kullanımı ile ilgili hususlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Ana baba evli ise evlilik devam ettiği sürece ana baba velayeti birlikte kullanırlar.
- Buna karşılık ana baba evli değilse, velayet anaya aittir.
- Evlilik birliği devam etmekle birlikte ortak hayata son verilmişse veya ayrılık hâli gerçekleşmişse, yargıç velayeti eşlerden birine verebilir.
- Ana babadan birinin ölümü hâlinde velayet sağ kalana aittir.
- Boşanma hâlinde velayet çocuğun bırakıldığı tarafa aittir.

Boşanma hâlinde kız çocuğun babaya, erkek çocuğun anneye verileceği gibi yaygın bir inanış vardır, ancak bu sadece bir rivayettir. Hiç bir geçerliliği bulunmamaktadır. Türkiye genelindeki uygulamalara bakacak olursak, boşanma durumunda çocukların velayeti daha çok anneye verilir.

Ayrıca “küçük düşürücü suçlar veya haysiyetsiz yaşam sürme”ye dayalı boşanma davalarında, yargıç kusurlu olduğu kabul edilen tarafa çocuğun velayetini veremez.

2.5.1. Velayetin Niteliği ve Kapsamı

Velayet hakkının gereği olarak çocuk, ana babanın egemenliği altındadır ve yasal bir neden bulunmadan çocuk ana babadan alınamaz. Ana babanın çocuk üzerindeki egemenlik hakkı mutlak haklardandır.

Velayet niteliği ile ilgili olarak;

- Çocuğun adını ana babası koyar, ikametgâhı, yasa gereği ana babanın ikametgâhıdır. Ana baba, çocuğu eğitmek ve onu yetiştirmek hak ve yükümlülüğüne sahiptir.
- Velayet devam ettiği sürece ana ve baba, çocuğun mallarını yönetme hakkına sahiptir. Çocuğun mallarını yönetme hakkı aynı zamanda ana baba için bir yükümlülüktür.
- Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa yargıç çocuğu ana babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir. Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınmazsa ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, yargıç yasada belirtilen hâllerde velayetin kaldırılmasına karar verir. Velayet ana babanın her ikisinden kaldırılınca çocuğa bir vasi atanır.
- Eşler, ergin olmayan velayetleri altında bulunan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler.
- Velayetin kapsamı ile ilgili olarak;
- Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygular.
- Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür.

- Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutar.
- Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz.
- Velayet hakkını sona erdiren sebepler ise şunlardır:
- Çocuğun erginliğe kavuşmasıyla velayet de kendiliğinden sona erer. 18 yaşın doldurulmasıyla ulaşılan normal erginlik gibi.
- Evlenmeyle kavuşulan erginlik ve yargısal erginlik de velayeti sona erdiren nedenlerdendir.
- Ölüm de velayeti kendiliğinden sona erdirir.
- Velayetin kaldırılması durumunda da velayet yargıç kararıyla ortadan kalkmaktadır. Ana babanın birinden velayet kaldırılmışsa diğeri velayeti sürdürür. Fakat her ikisinden birden kaldırılmışsa çocuğa bir vasi atanır.

2.5.2. Velayetin Kullanılması

Velayet küçüklerin ana ve babalarınca ortaklaşa kullanılan eğitim, nerede bulunmalarını belirleme, gözetme ile bakım konularında hak ve görevlerini içeren durumdur. Ana-babadan birisi yoksa diğeri tarafından tek başına kullanılır.

Velayet hakkı anne ve babaya ortak olarak aittir. Mahkeme, tarafların bir dilekçesi bulunmadığı sürece bu konu ile ilgili bir karar verme yetkisine sahip değildir. Avukat boşanma davasında sadece mahkemeye tarafların velayet hakkı konusunda hemfikir olduklarını beyan etmek zorundadır. Şayet taraflar hemfikir değillerse, velayet hakkını tek kendisine isteyen taraf bunu bir dilekçe ile mahkemenin kararlaştırmasını istemelidir. Karşı taraf bunu kabul etmezse mahkeme aşağıdaki kıstasları göz önünde bulundurarak karar vermek zorundadır:

- Çocuğun çıkarlarını hangi taraf daha iyi koruyabilecek durumdadır?
- Çocuk, kimin yanında sağlıklı ve sürekli bir gelişmeye sahip olacaktır?
- Çocuk, hangi tarafa daha sağlıklı duygusal bağlara sahiptir?
- Kardeşleri ile çocuk, hangi tarafla yaşadığı zaman iyi ilişkiler geliştirebilecektir?

2.5.3. Çocuğun Korunması

Modern hukuk sistemlerinde çocukların korunması iki ana ilkeye dayanmaktadır:

- Birinci ilke: “Çocuğun bir kişiliği vardır” ilkesidir. Bu ilke gereği çocuk ta insan olarak sevgiye ve şefkate lâyık olmalıdır. O hâlde, çocukta bir kişi olarak korunmalıdır.
- İkinci ilke: Birlik ilkesidir. Çocuk ta toplumun, milletin, devletin bir parçasını oluşturur, işte bu iki ilkenin ileri sürülmesi, modern hukuk sistemlerinde çocuğun korunmasını "kamu yararına koruma" biçiminde geliştirmiştir. Bu nedenle, artık çocuk kamu yararına korunacaktır ve bu, çıkarılacak kanunlarla temin edilecektir.

Fotoğraf 2.14: Çocukların korunmasına ilişkin polise verilmiş görevlerde vardır

Çocuğun yaşamının ilk anından itibaren esaslı şekilde korunmaya ve yardıma muhtaç olduğu her türlü kuşku ve tartışmadan uzaktır. Çocuğun korunup gözetilmesi, yetiştirilmesi eğitim ve öğretimi ve toplum yaşamına hazırlanması, en basit biçimi ile çocuk yararlarının ve haklarının özellikle gelecekteki yarar ve haklarının korunmasını kapsar.

Ayrıca şunu da belirtelim çocukların korunmasına ilişkin polise verilmiş görevlerde bulunmaktadır.

2.6. Vesayet

Vesayet; korunmaya muhtaç kişilerin, kişilik haklarının ve mal varlıklarının korunması için sulh ceza mahkemesi (sulh hukuk mahkemesi olacak) tarafından atanan kurumdur. Atanan kişiye ise vasi denir. Gerek velayet altındaki küçüklerin gerekse ergin kısıtlıların şahıslarının ve mallarının korunmasına ve onların temsiline yönelik olan kurumdur.

Vesayet altında olan kişiler adına hukuki işlemler ancak yasal temsilcileri (vasi) eliyle yapılır. Yasal temsilcinin vesayet altındaki kişinin mal varlığından bağışlamalar yapabilmesi, vakıf kurabilmesi ya da kefalet borcu altına girmesi olanaksızdır.

Vesayet de velayet gibi bir yasal temsilcilik çeşididir. Vasi de vesayeti altındaki kimsenin, kişiliğine ve mallarına özen gösterme ve kişiyi temsil etme konusunda hak ve yükümlülüklerle sahiptir.

Velayet kural olarak küçükler hakkında ve bazı durumlarda da kısıtlılar hakkında geçerli olduğu hâlde, vesayet kural olarak kısıtlılar hakkında, bazı durumlarda da küçükler hakkında geçerlidir. Vasi, vesayeti altındaki kişinin mallarının defterini tutar ve düzenli olarak mahkemeye hesap verir.

2.6.1. Vesayeti Gerektiren Durumlar

Vesayeti gerektiren durumlar şöyle sıralanmıştır:

- Akıl hastalığı,
- Akıl zayıflığı,
- Savurganlık,
- Alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı,
- Kötü yaşama tarzı,
- Kötü yönetim,
- Özgürlüğü bağlayıcı ceza gibi kısıtlık nedenleri ve küçüklük durumu.

Kural olarak küçükler, velayet altında bulunurlarsa da ana babanın bulunmaması ya da ana babalarının velayet hakkının ortadan kalkması nedeniyle, onlara yasa gereği bir vasi atanması zorunlu olabilir.

2.6.1.1. Küçüklük

Küçüğün vesayet altına alınmasını gerektiren durumlar şunlardır:

- Ana babanın her ikisinin de ölümü,
- Velayet hakkının ana babadan alınması,
- Ana babanın boşanmaları,
- Boşanmış ana babadan velayet hakkına sahip olanın yeniden bir başkasıyla evlenmesi,
- Ana babanın her ikisinin de kısıtlama altına alınması,
- Evlilik dışında doğan çocuğa vasi atanması,
- Evlat edinmenin velayetinin son bulması.

2.6.1.2. Kısıtlanma (Hacir)

Kısıtlama, ergin bir kişinin fiil ehliyetinin kaldırılmasına yönelik ve kaynağını devletin egemenlik gücünden alan resmi bir işlem niteliğindedir. Kendisinde kısıtlama nedenlerinden birisi bulunan kişinin kısıtlanması onun ehliyetinin sınırlandırılması niteliğinde olduğundan, kısıtlanmadan önce mahkemede dinlenmesi ve kendisini savunma hakkının tanınması zorunludur. Ayrıca kesinleşen kısıtlama kararın kısıtlının hem doğduğu hem de konutunun bulunduğu yerde ilân edilmesi de bir zorunluluktur.

Kısıtlama nedenleri şöyledir:

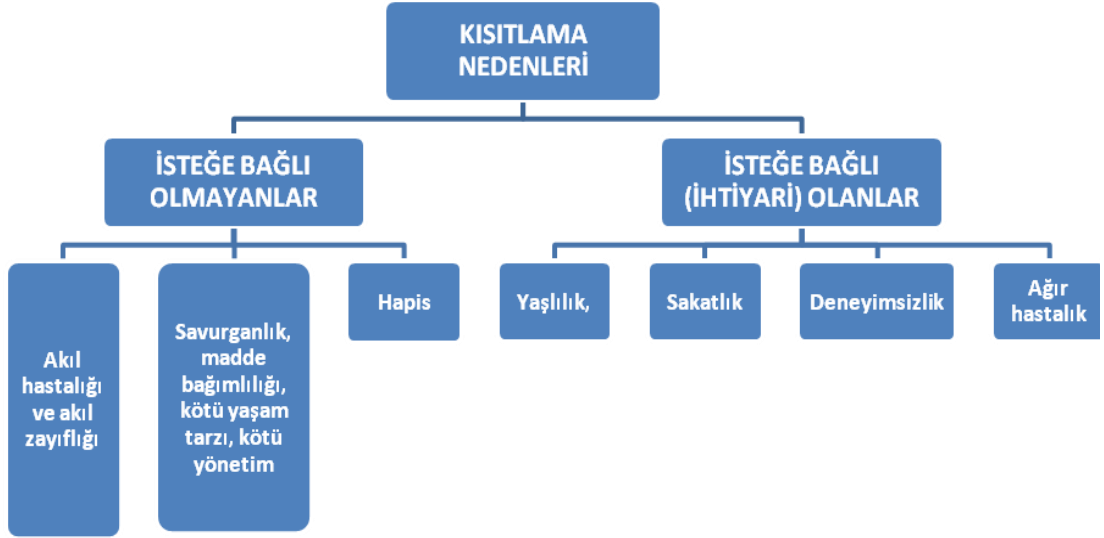
- İsteğe bağlı olmayanlar:
Akıl hastalığı ve akıl zayıflığı

Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetimdir.

Bir yıl ya da daha çok özgürlüğü kısıtlayıcı bir cezaya çarptırılan her ergin kişi kısıtlanır.

➤ İsteğe bağlı (ihtiyari) olanlar:

Bir kişinin kendi isteğiyle kısıtlanabilmesi için de ortada yasada belirtilen nedenlerden birisi bulunmalıdır. Bu nedenler, yaşlılık, sakatlık ve deneyimsizlik ve ağır hastalıktır.

Grafik 2.6: Kısıtlama nedenleri

Kişi, özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlanmışsa, kısıtlı kişi üzerindeki vesayet, hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. Diğer kısıtlılarda ise kısıtlama nedeninin ortadan kalkması vesayetin ve kısıtlılığın sona ermesi için yeterli değildir, vesayet ve dolayısıyla kısıtlılık, yetkili vesayet makamının kararıyla son bulur. Kısıtlama kararı ilan edilmişse kaldırılması da ilan edilir. Kısıtlamanın en önemli sonucu, kısıtlanan kişinin fiil ehliyetinin sınırlandırılması ya da kalkmasıdır.

Haklı bir neden olmadıkça, sulh yargıcı vasi atarken, kısıtlının ya da ana babanın isteklerini de göz önünde tutar ve onların gösterdiği kişiyi ve de öncelikle eşini veya yakın hısımlarından birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla tercihen vasiliğe atar.

Vesayetin kamu görevi niteliği vardır ve yasada belirtilen istisnai durumlardan biri bulunmadıkça, vasi olarak atanan kişi bunu kabul etmek zorundadır.

2.6.2. Vasinin Tayini

Vesayet makamı, gereği üzerine Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerini uygulamak suretiyle vasi atamasını yapar. Vasi atanmasına ilişkin kararın tarihi ve numarası esas defterine işlenir.

Koruyucu aile yanına yerleştirilenlerin bir kuruma yerleştirilmesine karar verilmesi hâlinde vesayet makamı, eski vasinin görevine son vererek ailesinde uygun gördüğü kimseyi veya yerleştirildiği kurum müdürünü veya başka bir kişiyi vasi olarak atar.

Vasi olarak atanan kurum müdürü, çocuğun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Kuruma yerleştirilen çocuğun malları varsa ve kurum müdürü malları yönetme görevini kabul etmezse rızaları alınarak bir veya birkaç vasi daha atanabilir.

2.6.3. Vasinin Görevleri

Vasinin genel olarak görevi, vesayetine verilen kişinin bakımına, eğitimine, kişilik haklarının korunmasına ve hukuki işlemlerde temsiline ilişkin olarak gereken özeni göstermek, mal varlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorunluluğudur.

Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine, yönetilecek malvarlığının defteri tutulur. Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur.

Vesayet altındaki kişinin mal varlığı yoksa aynı süre içinde, durum vesayet makamına yazılı olarak bildirilir. Bu hâlde defter tutulmaz.

Defterin zamanında düzenlenmesine engel bir durum varsa vesayet makamından ek süre istenebilir. Vasinin ek süre istemi vesayet makamınca uygun görüldüğü takdirde yeterli ek süre verilir. Bu süre kesindir.

Tutulan defter belirlenen süre içinde iki örnek olarak vesayet makamına verilir. Vesayet makamı, defterde yazılan malların iyi tanımlanmadığını, değerlerinin takdirinde yanlışlık yapıldığını veya eksik yazıldığını saptarsa bunları denetimi altında tamamlattırır veya düzelttirir. Vesayet makamı, defterin usulüne uygun ve doğru olarak düzenlendiği kanısına varırsa bir örneğini onaylayarak vasiye verir, diğer örneğini dosyasında saklar.

Belirlenen süreler içinde defter tutulmaz veya tamamlanmazsa vasi, Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddesi hükümlerine göre, vesayet makamı tarafından görevinden alınır.

2.6.4. Vesayet Dairelerinin Görevleri

Türk Medeni Kanunu'nda vesayet dairelerinin görevleri şöyle sıralanmıştır;

➤ Şikâyet ve itiraz,

Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyetle bulunabilir.

Vesayet makamının kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir.

➤ İzin,

Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izni gereklidir:

- Taşınmazların alımı, satımı, rehin edilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynı hak kurulması,

- Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehin edilmesi,
- Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri,
- Ödünç verme ve alma,
- Kambiyo taahhüdü altına girme,
- Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması,
- Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması,
- Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato (iflas anlaşması) yapılması,
- Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması,
- Borç ödemededen aciz beyanı,
- Vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması,
- Çıraklık sözleşmesi yapılması,
- Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi,
- Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi.

➤ **Rapor ve hesapların incelenmesi,**

Vesayet makamı, vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler: Gerekli gördüğü hâllerde bunların tamamlanması veya düzeltilmesini ister.

Vesayet makamı, rapor ve hesapları kabul veya reddeder; gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır.

➤ **İzin bulunmaması,**

Kanunen gerektiği hâlde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yapmış olduğu işlemler, vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir.

2.6.5. Vesayetin Sona Ermesi

- Vesayet altındaki kişinin ölmesi,
- Küçüğün erginliğe kavuşması,
- Kısıtlı olanlar hakkındaki kısıtlama kararının kaldırılması,
- Hapis cezası nedeniyle kısıtlanan kişinin cezasını çekip bitirmesi ya da affa uğraması ile vesayet de sona erer.

Herhangi bir nedenle görevi sona eren vasi, görevinin sona ermesinden itibaren on beş (15) gün içinde vesayet makamına vesayet altındaki kişinin mal varlığının yönetimiyle ilgili son raporunu ve kesin hesabını verir.

Kesin hesapta, son rapora ek olarak vasinin atandığı ve görevinin sona erdiği tarihler itibarıyla mal varlığının gelir ve gider toplamı ile gelir ve gider farkı ayrı ayrı gösterilir.

Vesayet makamı on beş gün içinde son raporu ve kesin hesabı inceler, uygun bulursa onaylar, eksiklikler varsa, bunların tamamlanması için vasiye bir süre verir.

Eksiklikler verilen sürede tamamlandıktan sonra rapor ve kesin hesap vesayet makamınca onaylanır. Son rapor ve kesin hesap onaylandıktan sonra mal varlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye teslim edilir.

Verilen süreye rağmen vasi tarafından son rapor ve kesin hesaptaki eksiklikler tamamlanmaz veya yazılı süre içinde vasi raporunu vermezse ya da vesayet makamı rapora göre vasinin sorumlu olması gerektiği kanısına varırsa son rapor ve kesin hesabın reddi konusundaki kararını vasiye tebliğ eder. Bu karar ayrıca ehliyetini kazanmış ergin kişiye veya mirasçılara ya da yeni vasiye tazminat davası açma hakları bulunduğu da belirtilmek suretiyle tebliğ olunur. Bu tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir. Yeni vasi bu tebligat üzerine eski vasi hakkında tazminat davası açar. Bu hâlde de mal varlığı mevcut durumuyla ehliyetini kazanmış ergin kişiye, mirasçılara ya da yeni vasiye teslim edilir.

2.7. Kayyumluk ve Kanuni Müşavirlik

Kayyum; belirli işleri görmek veya mal varlığını yönetmek için atanır. Kayyum kanunda yazılı hâllerde, alakadarların müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya sulh mahkemeleri tarafından tayin olunur. Sulh mahkemesince doğrudan tayin olunan kayyuma kanuni, alakadarların talebi ile tayin olunan kayyuma ihtiyari kayyum denir.

Temsil kayyumu; kendisine kayyum atanacak kimsenin yerleşim yeri vesayet makamı tarafından atanır. Vesayet makamı;

- Ergin bir kişi, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi görebilecek veya bir temsilci atayabilecek durumda değilse,
- Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa,
- Yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine bir engel varsa temsil kayyumu atar.

Yönetim kayyumu; mal varlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır. Vesayet makamı, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri alır ;

- Bir kimse uzun süreden beri bulunamaz ve oturduğu yer de bilinemezse,
- Bir kişi mal varlığını kendi başına yönetmek veya bunun için temsilci atamak gücünden yoksunsa,
- Bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değilse veya ceninin menfaatleri gerekli kılarsa,
- Bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa,
- Bir hayır işi veya genel yarar amacı güden başka bir iş için halktan toplanan para ve sair yardımı yönetme veya harcama yolu sağlanamamışsa bir yönetim kayyumu atar.

Yaşlılık, sakatlık, deneyimsizlik veya ağır hastalık nedenlerinden birinin varlığı hâlinde ergin kişiye isteği üzerine bir kayyum atanır.

Grafik 2.7: Kayyumluk çeşitleri

Kayyumluğun sona ermesi: Temsil Kayyumluğu, kayyumun yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesi ile; yönetim Kayyumluğu, Kayyumun atanmasını gerektiren nedenin ortadan kalkması ya da kayyumun görevden alınması ile; isteğe bağlı kayyumlukta ise vesayet makamının kararı ile sona erer.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarındaki hukuki durumları örneklerle pekiştiriniz.

İşlem basamakları	Öneriler
➤ Nişanlılık, evlenme ve boşanma koşullarını aile hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Nişanlanmanın geçerlilik koşullarına ve evlenme akdinin koşullarına bakınız.
➤ Boşanmayı gerektiren durumları aile hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Boşanma sadece kanunda öngörülen sebeplerin varlığı hâlinde açılacak bir dava ile ve hâkim kararı ile mümkün olduğunu hatırlayınız..
➤ Hısımlığı aile hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Hısımlığı gerçek kişiler arasında ya kan bağından ya da yasada belirtilen hukuki işlemlerden doğan ve hukuk düzeninin kendisine yakınlık ilişkisi olduğunu hatırlayınız.
➤ Velayeti aile hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Velâyetin ergin olmayanların ve bazı durumlarda ergin kısıtlı çocukların, kişiliklerinin ve mallarının korunması ile onların temsili konusunda ana babanın sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin tümünü ifade ettiğini unutmayınız.
➤ Vesayeti aile hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Vesayetin korunmaya muhtaç kişilerin, kişilik haklarının ve mal varlıklarının korunması için sulh hukuk mahkemesi tarafından atanan kurum olduğunu hatırlayınız.
➤ Kayyumluğu aile hukukuna göre değerlendiriniz.	➤ Kayyumun belirli işleri görmek veya mal varlığını yönetmek için atandığını hatırlayınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için Evet, kazanamadığınız beceriler için Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1	Nişanlılık, evlenme ve boşanma koşullarını aile hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		
2	Boşanmayı gerektiren durumları aile hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		
3	Hısımlığı aile hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		
4	Velayeti aile hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		
5	Vesayeti aile hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		
6	Kayyumluğu aile hukukuna göre değerlendirdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Aile hukuku, medeni hukukun kişilerin aile ilişkilerini düzenleyen kısmıdır.
2. Evlenme akdinin koşulları; koşullar olarak ikiye ayrılır.
3. Kocanın kadının çalıştığı iş yerine veya katıldığı kurs yerine gelip ona hakaret etmesi bir davranış olarak kabul edilir.
4. Velayet hakkı aittir.
5. Korumaya muhtaç kişilerin, kişilik haklarının ve mal varlıklarının korunması için sulh hukuk mahkemesi tarafından atanan kuruma , Atanan kişiye ise denir.
6. , ergin bir kişinin fiil ehliyetinin kaldırılmasına yönelik ve kaynağını devletin egemenlik gücünden alan resmi bir işlem niteliğindedir.
7. Sulh mahkemesince doğrudan tayin olunan kayyuma , alakadarların talebi ile tayin olunan kayyuma kayyum denir.
8. İsteğe bağlı kayyumluk, kararı ile sona erer.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlemler ile ilgili konularda sınıfınızda uygulamalar yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Gerçek kişileri ve tüzel kişileri kişiler hukukuna göre karşılaştırınız.	➤ Tüzel kişilerin oluşumu için gerçek kişilere ihtiyaç duyulduğunu fakat gerçek kişilerin kişilik kazanmaları için tüzel kişilere ihtiyacı olmadığını unutmayınız.
➤ Dernek tüzüğü örneği hazırlayınız.	➤ Derneklerin oluşumunda gösterilen hususlardan yararlanınız.
➤ Vakıf senedi örneği hazırlayınız.	➤ Belge 1,2'deki vakıf senedi örneğinden yararlanınız.
➤ Aile hukuku konularıyla ilgili örnek olay incelemeleri yapınız.	➤ Nişanlanma, evlenme, boşanma nedenleri, hısımlık, velayet, vesayet ve kayyumla ilgili açıklamalardan yararlanınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için Evet, kazanamadığınız beceriler için Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1	Gerçek kişileri ve tüzel kişileri kişiler hukukuna göre karşılaştırdınız mı?		
2	Dernek tüzüğü örneği hazırladınız mı?		
3	Vakıf senedi örneği hazırladınız mı?		
4	Aile hukuku konularıyla ilgili örnek olay incelemeleri yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Hukukta, gerçek kişilerden başka, insan toplulukları ve mal toplulukları da kişi kabul edilir.
2. () Gerçek kişilerde, kişiliği sona erdiren en doğal neden ölümdür.
3. () Hukuk düzeni tarafından belli şartlar dâhilinde kendilerine kişilik bahşedilmiş bulunan kişi ya da mal topluluklarına gerçek kişi denir.
4. () İnfisah: Tüzel kişiliğin kendiliğinden sona ermesidir.
5. () Dernekler, Medeni Kanun’umuzda düzenlenmiştir. Kazanç paylaşma ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, oluşturulan tüzel kişiliklerdir.
6. () Eylem ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin alarak dernek kurma hakkına sahiptir.
7. () Vakıf resmi senetle veya vasiyet yolu ile kurulur.
8. () İkametgâh, kişinin belirli bir yerle olan hukuki ilişkilerine denir.
9. () "Aile", evlilik ile birbirlerine bağlanan eşler ve bunlara soy bağı ile bağlanan kişilerdir.
10. () Nişanlanma bir evlenme sonucudur.
11. () Evlenme, kişilerin nişanlılık birliği meydana getirmek için yaptıkları hukuki bir işlemdir.
12. () Boşanma, evliliğin yasal olarak sona ermesine denir.
13. () Birbirinin soyundan veya ortak bir soydan gelenler arasındaki hısımlığa kardeş hısımlığı denir.
14. () Velayet hakkının gereği olarak çocuk, ana babanın egemenliği altındadır.
15. () Vesayet; korunmaya muhtaç kişilerin, kişilik haklarının ve mal varlıklarının korunması için ağır ceza mahkemesi tarafından atanan kurumdur.
16. () Kayyum; belirli işleri görmek veya mal varlığını yönetmek için atanır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ -1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Kişi
2	Eylem ehliyeti
3	Ölüm
4	Tabi oldukları hukuka
5	Dernek
6	İkametgâhı
7	C
8	C
9	D
10	B
11	C
12	A

ÖĞRENME FAALİYETİ -2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Çevresindeki
2	Maddi ve şekli
3	Onur kırıcı
4	Anne ve babaya ortak olarak
5	Vesayet, vasi
6	Kısıtlama
7	Kanuni, ihtiyari
8	Vesayet makamının

MODÜL DEĞERLENDİRME’NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	D
5	Y
6	Y
7	D
8	D
9	D
10	Y
11	Y
12	D
13	Y
14	D
15	Y
16	D

KAYNAKÇA

- AKINTÜRK Turgut, Neval Okan, **Hukuka Giriş**, Anadolu Üniversitesi Yayını Nu.: 1359 Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- PALAMUT Mehmet E., **Medeni Hukuk**, Alfa Yayınları, 2004.
- ŞENER Esat, **Vesayet ve Velayet Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1996.
- 22.11.2001 tarihinde yürürlüğe giren 4721 Türk Medeni Kanununu
- 23.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5253 sayılı Dernekler Kanunu
- 20/2/2008 tarihinde yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Kanunu
- AKYÜZ Emine, **Medeni Kanuna Göre Müşterek Hayatın Tatili, Ayrılık ve Boşanmada Çocuğun Korunması**, AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları Nu.: 125, Ankara, 1983.